บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

๒.๔ หลักฆราวาสธรรม

๒.๕ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

๒.๑.๑ ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง อาการ กิริยา ท่าทาง การกระทำ หรือกิจกรรมทุกอย่างของสิ่งมีชีวิตซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรง หรือใช้เครื่องมือวัด[๑] กิริยาอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์หรือที่มนุษย์ได้แสดงหรือปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เมื่อได้เผชิญกับสิ่งเร้า[๒] มีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” ไว้มาก ที่น่าสนใจเช่น เวดและทาฟรีส (Wade and Tavris) อธิบายว่า พฤติกรรมคือการกระทำของคนเราที่สังเกตได้[๓] และ ซึมบาร์ โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig) ก็ได้อธิบายว่าพฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้[๔]

---

[๑] สมยศ นาวีการ, **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘.

[๒] ณรงค์ เส็งประชา, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทักษ์อักษร, ๒๕๒๘), หน้า ๒๒.

[๓] เวดและทาฟรีส (Wade and tavris), **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่นจำกัด, ๑๙๙๙), หน้า ๒๔๕.

[๔] ซึมบาร์ โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig), **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่นจำกัด, ๑๙๙๙), หน้า ๓.

สอดคล้องกับการกล่าวของลาเฮย์ (Lahey) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้[๕]

สรุปได้ว่าพฤติกรรมคือ การกระทำของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติทางสรีระ และที่จงใจกระทำ อาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และเป็นการกระทำที่สังเกตได้โดยอาจใช้ประสาทสัมผัสธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยการสังเกต

จากความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
สมยศ นาวีการ, (๒๕๔๕, หน้า ๖๘). ณรงค์ เส็งประชา, (๒๕๒๘, หน้า ๒๒).	กิริยา ท่าทางอาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรง หรือใช้เครื่องมือวัด
Wade and tavris, (๑๙๙๙, หน้า ๒๔๕). Zimbardo and Gerrig, (๑๙๙๙, หน้า ๓). Lahey, (๒๐๐๑, หน้า ๕).	การกระทำของคนเราที่สามารถสังเกตได้

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

พฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกโดยผู้อื่นอาจเห็นได้ เช่น การยิ้ม การเดินหรือผู้อื่นอาจเห็นได้ยากต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเต้นของหัวใจ พฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมานั้น มีผลมาจากการเลือกปฏิกิริยาตอบสนองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้นๆ พฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ และทัศนคติที่คอยผลักดันให้เกิดพฤติกรรมซึ่งแต่ละคนจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ไม่เท่ากัน มีการตีความสารที่รับมาไปคนละทิศทางทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสั่งสมประสบการณ์ในเรื่องความรู้ที่ไม่เท่ากัน

นักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมเป็นผลที่เกิดจากการนำปฏิกิริยาของมนุษย์หรืออินทรีย์ (Oganise) กับสิ่งแวดล้อม (environment)

---

[๕] ลาเฮย์ (Lahey), **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**, (กรุงเทพมหานคร : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด, ๒๐๐๑), หน้า ๕.

พฤติกรรมของอินทรีย์ที่ได้จากการทำปฏิกิริยากับสิ่งแวดล้อมนั้น จะมีผลออกมาในรูปแบบ ทั้งที่สังเกตได้ด้วยบุคคลอื่นและสังเกตไม่ได้ แต่สามารถจะวินิจฉัยว่ามีหรือไม่มี โดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางด้านจิตวิทยา

พฤติกรรมดังกล่าวมีส่วนประกอบอยู่ ๒ ส่วนด้วยกัน คือ

๑) พฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain)

พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับความรู้ ความจำ ข้อเท็จจริงต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาความสามารถและทักษะทางสติปัญญา การใช้วิจารณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญาประกอบด้วยความสามารถในระดับต่างๆ ดังนี้

๑.๑) ความรู้ (Knowledge) ความรู้ในที่นี้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้อาจจะโดยนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยินก็จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมายข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีแก้ปัญหา เป็นต้น

๑.๒) ความเข้าใจ (comprehension) เมื่อบุคคลได้มีประสบการณ์กับข่าวสารหนึ่งๆ อาจจะโดยการฟัง ได้อ่าน หรือได้เขียน เป็นที่คาดว่าบุคคลนั้นจะทำความเข้าใจกับข่าวสารนั้นๆ ความเข้าใจนี้อาจจะแสดงออกในรูปของทักษะ หรือความสามารถต่อไปนี้

(๑) การแปล (translation) หมายถึง ความสามารถในการเขียนบรรยาย เกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆ โดยใช้คำพูดของตนเองซึ่งอาจจะออกมาในรูปที่แตกต่างจากเดิม หรือออกมาในภาษาอื่น แต่ความหมายยังเหมือนเดิม

(๒) การให้ความหมาย (interpretation) หมายถึง การให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ หรือข่าวสารต่างๆ ซึ่งอาจออกมาในรูปความคิดเห็นหรือข้อสรุปตามที่บุคคลนั้นเข้าใจ

(๓) การคาดคะเน (extrapolation) หมายถึง ความสามารถในการตั้งความคาดหมาย หรือคาดหวังว่าอะไรจะเกิดขึ้น ซึ่งความสามารถนี้จะเกิดจากความเข้าใจสภาพการณ์และแนวโน้มที่อธิบายไว้ในข่าวสารนั้นๆ

๑.๓) การประยุกต์หรือการนำความรู้ไปใช้ (application) หมายถึงในการนำความรู้ไปใช้เป็นพฤติกรรมขั้นหนึ่งในหมวดพุทธิปัญญาซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถหรือทักษะด้านความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้นี้อีกนัยหนึ่งก็คือ การแก้ปัญหานั่นเอง

๑.๔) การวิเคราะห์ (analysis) ความสามารถในการวิเคราะห์เป็นขั้นหนึ่งของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญาซึ่งอาจแบ่งเป็นความสามารถขั้นย่อยๆ ได้ ๓ ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ความสามารถในขั้นที่ ๑ ผู้เรียนสามารถแยกแยะองค์ประกอบของปัญญาหรือสภาพการณ์ออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจกับสัดส่วนต่างๆ ให้ละเอียด

ความสามารถในขั้นที่ ๒ ผู้เรียนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

ความสามารถในขั้นที่ ๓ ผู้เรียนสามารถมองหลักการผสมผสานระหว่างส่วนประกอบที่รวมกันเป็นปัญหาหรือสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

๑.๕) การสังเคราะห์ (synthesis) หมายถึงความสามารถในการนำเอาส่วนประกอบย่อยๆ หลายๆ ส่วนมารวมกันเข้าเป็นส่วนรวมที่มีโครงสร้างที่แน่ชัด โดยทั่วไปแล้วความสามารถนี้จะเกี่ยวข้องกับการนำเอาประสบการณ์เก่ามารวมกับประสบการณ์ใหม่แล้วสร้างเป็นแบบแผนหรือหลักสำหรับปฏิบัติขบวนการในการรวมกันของส่วนต่างๆ นั้นเป็นไปอย่างมีระเบียนแบบแผน ความสามารถในการสังเคราะห์นี้เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางพุทธิปัญญาที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์หรือความคิดริเริ่มในตัวผู้เรียน ความสามารถในการสังเคราะห์นี้จะต้องอาศัยความสามารถขั้นต่างๆ หลายขั้นดังกล่าวมาแล้ว คือ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ และความสามารถในการวิเคราะห์

๑.๖) การประเมินผล (evaluation) ความสามารถในการประเมินผลนี้เกี่ยวข้องกับการให้ค่าต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงต่างๆ ที่จะต้องใช้เกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นส่วนประกอบในการประเมินผล มาตรฐานนี้อาจจะออกมาในรูปคุณภาพและปริมาณ และมาตรฐานที่ใช้นี้อาจจะมาจากากรที่บุคคลนั้นตั้งขึ้นเอง หรือมาจากมาตรฐานที่มีอยู่แล้ว ความสามารถในการประเมินผลนอกจากจะเป็นความสามารถขั้นสุดท้ายของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญาแล้วยังเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญากับพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก (affective domain) ความสามารถในการประเมินผลนี้ไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นในขั้นสุดท้ายเสมอไป แต่อาจจะอยู่ในขั้นของความสามารถหรือทักษะต่างๆ

๒) พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึกความชอบ (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายความถึง ความสนใจ ความรู้สึก ท่าที ความชอบ ไม่ชอบ การให้คุณค่า การปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่ พฤติกรรมด้านนี้ยากต่อการอธิบาย เพราะเกิดภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรมเหล่านี้ เพราะความรู้สึกภายในของคนนั้น ยากต่อการที่จะวัดจากพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก

การเกิดพฤติกรรมด้านทัศนคติ แบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

๒.๑) การรับรู้ (receiving) ขั้นของการรับรู้เป็นขั้นที่แสดงว่า บุคคลนั้นได้ถูกหรือมีภาวะจิตใจที่พร้อมที่จะรับสิ่งเร้านั้น หรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้นการรับหรือการใส่ใจนี้เป็นขั้นของสภาพจิตใจขั้นแรก ที่จะนำไปสู่สภาพจิตใจในขั้นต่อไป แต่เนื่องจากคนเรามีประสบการณ์เดิมซึ่งอาจจะได้จากการเรียนรู้ (ชนิดเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้) จากประสบการณ์เดิมนี้เองบุคคลนั้นอาจจะมีสภาพจิตใจขั้นของการรับหรือการใส่ใจพร้อมแล้วโดยไม่ต้องถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นก็ได้ ในขั้นของการรับนี้มีส่วนประกอบย่อย ๓ ส่วน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบที่จะเกิดต่อเนื่องกัน ส่วนประกอบย่อยมีดังนี้

(๑) ความตระหนัก (awareness) ความตระหนักนี้เกือบจะคล้ายพฤติกรรมขั้นแรกของพฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain) คือความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (knowledge) ได้อธิบายมาแล้วแต่มีความแตกต่างตรงที่ว่าความตระหนักนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจำหรือความสามารถที่จะระลึกได้แต่ความตระหนัก หมายถึงการที่บุคคลได้ฉุกคิด หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่า มีสิ่งหนึ่ง มีเหตุการณ์หนึ่งซึ่งการรู้สึกว่ามี หรือการได้ฉุดคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นี้เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้แสดงว่าบุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึกได้ถึงลักษณะเฉพาะบางอย่างของสิ่งนั้น

(๒) ความยินดีหรือความเต็มใจที่จะรับ (willingness to receive) ในขณะที่ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจที่จะรับสิ่งที่มากระตุ้นความรู้สึกเอาไว้ เช่น การให้ความสนใจอย่างดีในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูด เป็นต้น

(๓) การเลือกรับหรือการใส่ใจ (controlled or selected attention) สภาวะจิตใจในขั้นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเกิดขั้นที่ (๑) และ (๒) ดังกล่าวมาแล้ว เมื่อมีสิ่งเร้า มาเร้าหรือมีสถานการณ์ที่เขาไม่ชอบพฤติกรรม พฤติกรรมในขั้นนี้อาจแสดงให้เห็นโดย “จากการฟังดนตรี บุคคลนั้นสามารถบอกถึงความแตกต่างของอารมณ์ บอกความหมายและบอกได้ถึงเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการขึ้นเป็นเสียงดนตรีนั้น”

๒.๒) การตอบสนอง (responding) พฤติกรรมในขั้นนี้เกิดต่อเนื่องจากพฤติกรรมในขั้นที่ ๑ คือ การรับหรือการให้ความสนใจต่อสถานการณ์หรือต่อสิ่งเร้าต่างๆ ในขั้นนี้บุคคลจะถูกจูงใจให้เกิดความใส่ใจอย่างเต็มที่ซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นได้เกิดความรู้สึกผูกมัดตัวเองต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่มากระตุ้น ความรู้สึกผูกมัดนี้ยังเป็นเพียงความรู้สึกขั้นต้น จึงยืนยันไม่ได้แน่นอนว่าบุคคลนั้นมี “ทัศนคติ” หรือ “ค่านิยม” ในทางใดทางหนึ่งต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้านั้นๆ ในขั้นนี้อาจกล่าวได้ว่า บุคคลเกิด “ความสนใจ” อย่างแท้จริง ซึ่งถ้าความสนใจเกิดขึ้นก็หมายความว่าผู้เรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความรู้สึกผูกมัดกับวัตถุสิ่งของสถานการณ์หรือ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นพยายามทำปฏิกิริยาตอบสนองบางอย่างหรือได้รับความพึงพอใจจากการมีส่วนร่วม หรือจากการทำกิจกรรมนั้น พฤติกรรมขั้นการตอบสนองนี้มีส่วนประกอบย่อย ๓ ส่วน คือ

(๑) การยินยอมในการตอบสนอง (acquiescence in responding) ในขั้นนี้อาจใช้คำว่า “เชื่อฟัง” แทนพฤติกรรมที่แสดงว่ามีการยินยอมในการตอบสนองแต่การทำปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลในขั้นนี้ไม่ได้แสดงว่าเขายอมรับถึงความจำเป็นหรือประโยชน์จากการทำปฏิกิริยานั้นๆ ตัวอย่างของพฤติกรรมในขั้นนี้ ได้แก่ การยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎหมายทางด้านสุขภาพอนามัย เชื่อฟังกฎเกณฑ์การเล่นต่างๆ

(๒) ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (willingness to respond) ในขั้นนี้บุคคลเกิดความรู้สึกผูกมัดที่จะทำปฏิกิริยาบางอย่างซึ่งไม่ใช่เพียงเพื่อจะหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่ไม่พึงพอใจหรือหลีกเลี่ยงการลงโทษ แต่จะเนื่องมาจากความเต็มใจของบุคคลนั้นจริงๆ อาจจะกล่าวได้ว่า บุคคลนั้นเกิดความสมัครใจที่จะกระทำซึ่งเป็นผลมาจากการเลือกของบุคคลนั้นเอง

(๓) ความพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in respons) พฤติกรรมขั้นนี้สืบเนื่องมาจากการเต็มใจที่จะตอบสนองเมื่อบุคคลทำปฏิกิริยาบางอย่างไปแล้ว บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกพอใจ ซึ่งเป็นสภาวะทางอารมณ์ของบุคคล อาจจะออกมาในรูปความพอใจความสนุกสนาน

๒.๓) การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing) คำว่า “ค่านิยม” มักจะถูกใช้บ่อยๆ ในการเขียนวัตถุประสงค์ทางการศึกษาซึ่งการที่เราให้ค่านิยมต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภาวการณ์ใด ภาวการณ์หนึ่ง นั้น หมายถึงว่าสิ่งนั้นหรือภาวการณ์นั้นมีคุณค่าต่อตัวเรา การให้ค่านี้เกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคลนั้นเอง และขณะเดียวกันก็เป็นผลจากสังคมด้วยส่วนหนึ่ง พฤติกรรมขั้นนี้อาจจะอธิบายให้ชัดเจนโดยใช้คำว่า “ความเชื่อ” หรือ “ทัศนคติ” ในขั้นนี้บุคคลกระทำปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมซึ่งแสดงว่าเขายอมรับหรือรับรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับตัวเขา หรือแสดงว่าเขามีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่งในขั้นนี้เราจะไม่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมต่าง ๆ แต่จะพิจารณาเฉพาะถึงขบวนการยอมรับในตัวบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเกิดตระหนักให้อยู่ในภาวะที่เขาสามารถบังคับได้ หรือเป็นสิ่งที่เป็นของเขาอย่างแท้จริง พฤติกรรมขั้นนี้ส่วนมากมักจะใช้คำว่า “ทัศนคติ” และ “ค่านิยม”

๒.๔) การจัดกลุ่ม (organization) เมื่อบุคคลเกิดค่านิยมต่างๆ ขึ้นแล้วซึ่งหมายความว่า ค่านิยมที่เขามีนั้นจะมีหลายชนิดจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบของค่านิยมต่างๆ ให้เข้ากลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเหล่านั้น การจัดกลุ่มค่านี้ แบ่งเป็นส่วนประกอบดังนี้

(๑) การจัดกลุ่มค่านิยม พฤติกรรมในขั้นนี้จะเป็นส่วนที่เกิดเพิ่มเติมของขั้นที่ ๓ (การให้ค่า) บุคคลจะสามารถมองเห็นว่าสิ่งที่เขาให้ค่าใหม่นี้มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่เขามีอยู่เดิม หรือที่กำลังจะมีต่อไปอย่างไรบ้าง การเกิดความคิดนี้อาจจะออกมาในลักษณะเป็นนามธรรมหรือออกมาในรูปสัญลักษณ์ก็ได้

(๒) การจัดระบบของค่านิยม ในขั้นนี้บุคคลจะนำค่านิยมต่างๆ ที่เขามีอยู่มาจัดระบบ อาจเป็นการเรียงลำดับ โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นที่มาของการกำหนดปรัชญาของชีวิตของบุคคลนั้น หรืออาจจะออกมาในรูปแบบสังเคราะห์ ค่านิยมต่าง ๆ และจากการสังเคราะห์นี้บุคคลนั้นก็จะได้ค่านิยมใหม่สำหรับตัวเองขึ้นมา

๒.๕) การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (characterization by a value or value complex) พฤติกรรมนี้ถือเป็นส่วนประกอบหนึ่งของกระบวนการซึมซับ ในขั้นนี้ “ค่านิยม” ต่างๆ จะอยู่ในส่วนประกอบของค่านิยมต่างๆ ของบุคคลเพราะถือว่าบุคคลมีค่านิยมหลายชนิด และบุคคลก็จัดอันดับค่านิยมเหล่านั้น อาจเรียงลำดับจากที่ดีที่สุดถึงดีน้อยสุดที่เราเรียกว่า “ลำดับค่านิยม” ค่านิยมเหล่านี้จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของบุคคล เชื่อกันว่าบุคคลจะแสดงปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมต่างๆ โดยมีผลจากค่านิยมที่เขามีหรือรับเอาไว้ พฤติกรรมในขั้นนี้มีส่วนประกอบ ๓ ส่วน คือ

(๑) การวางหลักทั่วไป (generalized set) พฤติกรรมในขั้นนี้แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวแต่เป็นสิ่งที่จะเป็นแนวทางของการปฏิบัติบางอย่างหลักทั่วไปที่จะเกิดขึ้นนี้จะปรากฏฐานของบุคคลในการที่จะแก้ไข หรือควบคุมปัญหาต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลนั้น และเป็นรากฐานให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) การแสดงลักษณะ (characterization) พฤติกรรมในขั้นนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสูงสุดของกระบวนการซึมซับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหรือสังเกตได้โดยบุคคลอื่น การแสดงลักษณะนี้จะเป็นสิ่งที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งสืบเนื่องมาจากค่านิยมที่บุคคลนั้นยึดมั่นอยู่พฤติกรรมในขั้นนี้อาจจะแสดงให้เห็นโดยผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้

(๓) พฤติกรรมด้านภารปฏิบัติ (psychomotor domain) พฤติกรรมด้านนี้เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่งๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้า คือบุคคลไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่แต่คาดคะเนว่าอาจจะปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมการแสดงออกนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่เป็นเป้าหมายของการศึกษา ที่จะต้องศึกษาพฤติกรรมระดับต่างๆ [๖]

นักจิตวิทยามักสนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกภายในจิตใจของมนุษย์ เช่น ทัศนคตินำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์อย่างไร ซึ่งเมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ภายในจิตใจของมนุษย์แล้ว สิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อผู้อื่น[๗] ครอนบาค (Cronbach) ได้อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ ๗ ประการดังนี้

---

[๖] เชิดชัย โชติสุทธิ์, **การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๓), หน้า ๙-๒๒.

[๗] อุบล เบ็ญจรงค์กิจ, **การวิเคราะห์ผู้รับสาร**, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๐.

๑) ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเรามีพฤติกรรมเกิดขึ้นก็เพราะต้องการการตอบสนองความต้องการของตนเอง หรือต้องการทำตามวัตถุประสงค์ที่ตนได้ตั้งไว้ คนเรามักมีความต้องการหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะเลือกสนองตอบความต้องการที่รีดด่วนก่อนความต้องการอื่นๆ

๒) ความพร้อม (Readiness) ระดับวุฒิภาวะ หรือความสามารถที่จำเป็นในการประกอบพฤติกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการ คนเราจะมีความพร้อมในแต่ละด้านที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น พฤติกรรมของทุกคนจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน และไม่สามารถจะประกอบพฤติกรรมได้ทุกรูปแบบ

๓) สถานการณ์ (Situation) คนเรามักจะประกอบพฤติกรรมที่ตนเองต้องการเมื่อมีโอกาสหรือสถานการณ์นั้นๆ เหมาะสมสำหรับการประกอบพฤติกรรม

๔) การแปลความหมาย (Interpretation) แม้จะมีโอกาสในการประกอบพฤติกรรมแล้วคนเราก็มักจะประเมินสถานการณ์ หรือคิดพิจารณาก่อนที่จะทำพฤติกรรมนั้นๆ ลงไปเพื่อให้พฤติกรรมนั้นมีความเสี่ยงน้อยที่สุด และสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของเขาได้มากที่สุด

๕) การตอบสนอง (Respond) หลังจากได้แปลความหมาย หรือได้ประเมินสถานการณ์แล้ว พฤติกรรมก็จะถูกกระทำ ตามวิธีการที่ได้เลือกในขั้นตอนของการแปลความหมาย

๖) ผลที่ได้รับ (Consequence) เมื่อประกอบพฤติกรรมไปแล้วผลที่ได้จากการกระทำนั้น ๆ อาจจะตรงกับความต้องการ หรืออาจจะไม่ตรงกับความต้องการที่ตนเองได้คาดหวังไว้

๗) ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Threat) เมื่อคนเราไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ก็จะประสบกับความผิดหวัง ซึ่งเมื่อเกิดความผิดหวังแล้วคนๆ นั้นก็อาจจะกลับไปแปลความหมายใหม่ เพื่อที่จะหาวิธีที่จะสนองความต้องการของคนเองใหม่[๕]

พฤติกรรมมนุษย์นั้นจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมของมนุษย์นั่นเอง จากการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย พบว่า พฤติกรรมทุกชนิดที่มีการแสดงออกมีจุดหมายปลายทางที่ผู้แสดงต้องการไปให้ถึง มีหลักการในการศึกษาพฤติกรรมดังนี้

๑) พฤติกรรมทุกชนิดต่างต้องมีสาเหตุ

๒) พฤติกรรมที่เหมือนกัน อาจจะมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน

---

[๕] Cronbach**, Educational Psychology**, (New York : Harcourt Brace and World, 1963), pp. 68-70.

๓) พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเกิดมาจากสาเหตุเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดมาจากหลายสาเหตุก็ได้[๙]

อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรม คำตอบอาจตอบได้ว่าบุคคลจะทำอะไรก็ตามเพื่อความพอใจของตนเอง แต่ต้องทำให้ตนเองดีขึ้น และความต้องการของคนนั้น มีตั้งแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานไปจนถึงความต้องการขั้นสูงสุด พฤติกรรมของมนุษย์นั้น สามารถพัฒนาได้ พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีการพัฒนาไว้ว่า ความประพฤติสุจริต ทางกาย วาจา และอาชีวะ เป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เคยชิน ศีลเป็นเครื่องมือที่ใช้หรือในทางสังคมทั่วไปเรียกว่าวินัย เป็นจุดเริ่มต้นในขบวนการแห่งการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นเครื่องมือจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนายต่อการพัฒนาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ศีลหรือวินัย จะช่วยจัดให้เกิดความเป็นระเบียบในความเป็นอยู่ และเอื้อโอกาสให้เกิดการพัฒนาจนสามารถทาให้มนุษย์มีพฤติกรรมเกิดความเคยชินที่ดีงามตามแบบอย่างของศีลที่กำหนดไว้ดีแล้วฉะนั้นการจะฝึกให้เกิดความเคยชินในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องมีรูปแบบและวิธีการนั้นๆ อย่างเช่น ศีล หรือ วินัย เป็นต้นให้เป็นอุปกรณ์ในการฝึกฝน เบื้องต้นเมื่อฝึกพฤติกรรมความเคยชินให้อยู่ในกรอบระเบียบแล้วการฝึกปรือในด้านคุณภาพ และสมรรถภาพของจิต

๑) พฤติกรรมทางกาย เรียกว่า กายกรรม ๓ คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางการกระทำทางกายมี ๓ ประการคือการไม่เบียดเบียน การแย่งชิงลักขโมย การละเมิดในของรักของหวงแหนของผู้อื่น

๒) พฤติกรรมทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม ๔ คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางการพูดมี ๔ ประการคือพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคาหยาบคาย และพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ เช่นการพูดที่พูดแล้วคนฟังมีความสุข ความพึงพอใจ อย่างคาพูดที่ว่า คำพูดบางคำพูดเมื่อพูดแล้ว สามารถทำให้คนอื่นตายแทนผู้พูดได้ แต่ในขณะเดียวกัน คาพูดบางคาพูดเมื่อพูดแล้ว สามารถทำให้คนอื่นฆ่าผู้พูดได้เช่นกัน เป็นต้น

๓) พฤติกรรมทางความคิด เรียกว่า มโนกรรม ๓ คือ พฤติกรรมทางใจมี ๓ ประการ คือ ไม่คิดละโมบ ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน และมีความเห็นถูกต้องรู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมดาของโลกและชีวิต[๑๐]

---

[๙] สุชา จันทร์เอม, **จิตวิทยาทั่วไป**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช), ๒๕๔๔, หน้า ๑๑-๑๓.

[๑๐] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๙๑.

ดังนั้น ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์มี ๓ ประการ คือ พฤติกรรมทางกาย คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางการกระทาทางกาย พฤติกรรมทางวาจา คือ พฤติกรรมที่แสดงออกทางการพูด และ พฤติกรรมทางความคิดคือ พฤติกรรมทางใจ

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เชิดชัย โชติสุทธิ์, (๒๕๔๓, หน้า ๙-๒๒).	๑. พฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain) ๒. พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึก ความชอบ (affective domain
Cronbach, (1963, หน้า 68-70).	๑. ความมุ่งหมาย (Goal) ๒. ความพร้อม (Readiness) ๓. สถานการณ์ (Situation) ๔. การแปลความหมาย (Interpretation) ๕. การตอบสนอง (Respond) ๖. ผลที่ได้รับ (Consequence) ๗. ปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Threat)
สุชา จันทร์เอม, (๒๕๔๔, หน้า ๑๑-๑๓).	๑. พฤติกรรมทุกชนิดต่างต้องมีสาเหตุ ๒. พฤติกรรมที่เหมือนกัน อาจจะมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน ๓. พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) , (๒๕๒๗, หน้า ๑๙๑).	๑. พฤติกรรมทางกาย ๒. พฤติกรรมทางวาจา ๓. พฤติกรรมทางความคิด

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

๒.๒.๑ ความหมายเกี่ยวกับการประยุกต์

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า ประยุกต์ หมายถึง นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์[๑๑] ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร ที่ให้ความหมายว่า ปรับใช้ให้เป็นประโยชน์[๑๒]หรือหมายถึง การนำ “บางสิ่ง” มาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจงในส่วนความหมายอื่นๆ หมายถึง เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” เป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” หรือเป็น “การปรับใช้” มิใช่ “การลอกเลียน” รวมถึงเป็นการนำ “บางส่วน” ของ “บางสิ่ง” มาใช้และนำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่”[๑๓] ซึ่งสอดคล้องกับการขยายความของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ที่ให้ความหมายว่า การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง “บางสิ่ง” ที่นำมาใช้ประโยชน์นั้น อาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้นอาจเป็นวัตถุสิ่งของที่นำมานอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิม ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริงในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่ง มาปรับใช้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการ และรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ในบริบทที่แตกต่างกัน คนที่คิดเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น[๑๔] ในส่วนความหมายของการคิดเชิงประยุกต์หมายถึง ความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ

---

[๑๑] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์), ๒๕๔๒.

[๑๒] เปลื้อง ณ นคร, **พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย อ.เปลื้อง ณ นคร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://dictionary. sanook.com/search/dict-th-th-pleang[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘]

[๑๓] ครูณี, **การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.oknation .net/blog/kunwee/๒๐๐๗/๑๐/๑๐/entry-๑๑[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘].

[๑๔] เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **การคิดเชิงสร้างสรรค์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมีเดีย จำกัด), ๒๕๔๕, หน้า ๔๕.

บริบทสภาพแวดล้อม และเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การประยุกต์อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยทิศทางใหม่ ทั้งนี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการพยายามคิด เพื่อหาทางใช้ประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่มากกว่าเดิม เพื่อใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด[๑๕]

สรุปได้ว่า การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง เช่น การนำภาคทฤษฎี สู่การปฏิบัติ การนำความรู้สาขาหนึ่ง มาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่ง

จากความหมายเกี่ยวกับการประยุกต์ที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับความหมายเกี่ยวกับการประยุกต์ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับการประยุกต์

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒). เปลื้อง ณ นคร, [ออนไลน์, ๒๕๕๘]	นำความรู้ในวิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (๒๕๔๕). ครูณี, [ออนไลน์, ๒๕๕๘]	๑. การนำ “บางสิ่ง” มาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง ๒. การนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” ๓. การนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” ๔. “การปรับใช้” มิใช่ “การลอกเลียน”
	๕. การนำ “บางส่วน” ของ “บางสิ่ง” มาใช้ และนำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ“เป้าหมายใหม่”
อรวรรณรุ่งศิรินันท์พร, [ออนไลน์, ๒๕๕๘]	การคิดเชิงประยุกต์หมายถึง ความสามารถในการนำบางสิ่งมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ บริบทสภาพแวดล้อม และเวลาในขณะนั้น เพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

[๑๕] อรวรรณ รุ่งศิรินันท์พร, **การคิดเชิงประยุกต์ คืออะไร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.novabizz.com/NovaAce/Intelligence/Thinking_Applicative.htm[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘]

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

การคิดเชิงประยุกต์อาจเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ โดยในขั้นแรกของการคิดสร้างสรรค์มักจะเริ่มต้นด้วยการระดมความคิดใหม่ๆ ที่หลากหลาย เน้นปริมาณความคิดมากกว่าคุณภาพ ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นมาได้นั้นอาจจะมีความคิดในเรื่องของการนำของสิ่งหนึ่งมารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้เป็นสิ่งใหม่ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นได้เช่น ผลิตเป็นสินค้าใหม่ที่น่าจะจำหน่ายได้ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ เป็นต้น

การคิดเชิงประยุกต์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ความเหมาะสม เมื่อนำมาใช้ในบริบทนั้นๆ และพิจารณาว่าควรนำส่วนใดมาใช้ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์ว่าเมื่อนำมาใช้แล้ว จะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร คนที่ช่างคิดสร้างสรรค์มักจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ประสบความสำเร็จด้วยผลงานสร้างสรรค์จำนวนไม่น้อยในโลกเป็นผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์ การคิดชิงประยุกต์จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิด พยายามฝึกให้ไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่เดิมๆ แต่สามารถขยายขอบเขตเพื่อใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น สิ่งที่มีลักษณะเป็นแนวคิดเชิงนามธรรมอันได้แก่ แนวคิดเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น กรอบแนวคิดทางคุณธรรมหรือแนวคิดใดๆ ก็ตามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้คนปฏิบัติตาม จำเป็นต้องมีการประยุกต์เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ออกเป็นกฎหมายระเบียบปฏิบัติข้อบังคับ มีรูปแบบปฏิบัติ วิธีการ เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามแนวคิดนั้น แต่แนวคิดเชิงนามธรรมจำนวนมาก ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในภาคปฏิบัติได้ด้วย สาเหตุประการสำคัญ อันได้แก่ ขัดแย้งกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความต้องการของผู้ปฏิบัติ หรือไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เป็นต้น

ดังนั้น การนำแนวคิดใดๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการ เห็นพ้องกันในแนวคิดก่อน จนกระทั่งยินดีที่จะปฏิบัติร่วมกัน การประยุกต์แนวคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่ความเป็นรูปธรรมนี้ จำเป็นต้องใช้การคิดเชิงประยุกต์อย่างเหมาะสม เพื่อทำให้แนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ และสามารถกระทำตามได้ เช่น หากต้องการให้คนสวมหมวกกันน็อค ต้องเริ่มตั้งแต่การรณรงค์ให้คนเห็นความสำคัญของการสวมหมวกกันน็อค โดยการทำประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ การชี้ให้คนเห็นความสำคัญของชีวิต การเห็นคุณค่าความปลอดภัย อาจจะใช้วิธีการอ้างสถิติผู้เสียชีวิต เนื่องจากอุบัติเหตุลักษณะนี้ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ครอบครัว หลังจากนั้นอาจจะต้องสนับสนุนการผลิตหมวกกันน็อคที่ได้มาตรฐาน ในราคาต่ำเพื่อที่ประชาชนจะเป็นเจ้าของได้ วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้เกิดการยอมรับได้ ง่ายกว่าการออกกฎหมายบังคับใช้ทันที การพัฒนาวิธีคิด

เชิงประยุกต์จะเน้นการพัฒนาความสามารถในการนำมาใช้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากบริบทขณะนั้นเป็นสำคัญ

การคิดเชิงประยุกต์เป็นการพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญอีกมิติหนึ่ง จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญหลายประการ อาทิ

๑) การคิดเชิงประยุกต์ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมองคนที่ความคิดไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่จะคิดเชิงประยุกต์ได้ดี เพราะจะมีมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์สิ่งๆ เดียวให้สามารถปรับใช้ได้ในหลายๆ บริบทสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะ โดยไม่ขึ้นอยู่กับว่าเคยใช้มาก่อนหรือไม่ จึงทำให้แก้ปัญหาได้ดีกว่าคนอื่น เพราะมีทางออกที่ไม่จำกัด นอกจากนี้ การคิดเชิงประยุกต์ยังช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วมากขึ้น เพราะไม่ยึดติดกับวัตถุประสงค์หรือบทบาทหน้าที่ของสิ่งนั้น ทำให้แม้ไม่มีคำตอบที่ชัดเจน แต่เราจะพยายามค้นหาความเป็นไปได้จากสิ่งที่มีอยู่ และนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเวลานั้นได้

๒) การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างแนวคิดดีๆ หากเราไม่ประยุกต์เข้ากับบริบทให้เหมาะสมอาจจะประสบความล้มเหลวเมื่อนำมาใช้ เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตประจำวัน ความเคยชินค่านิยมของผู้ปฏิบัติ ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา สถานการณ์หรือขัดกับบริบทความเคยชินของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อให้คนสามารถรับแนวคิดที่เราต้องการนำเสนอได้

๓) การคิดเชิงประยุกต์ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์การคิดสร้างสรรค์ เป็นการระดมความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เป็นความคิดนอกกรอบวงความคิดหรือความรู้เดิมๆ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้ดี และเหมาะสมมากยิ่งกว่าเดิม ส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการประยุกต์สิ่งหนึ่ง เข้ากับอีกสิ่งหนึ่ง จนกลายเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

๔) การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวัวหายล้อมคอก การคิดเชิงประยุกต์จะช่วยให้เราไม่ด่วนฉกฉวยความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งมาใช้ แต่ช่วยให้เกิดการคิดใคร่ครวญว่า จะนำมาใช้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เนื่องจากก่อนที่จะนำสิ่งใดมาประยุกต์ใช้จะต้องมีการคิดพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบก่อน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุดในเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่ จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหาเมื่อต้องนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้

๕) การคิดเชิงประยุกต์เป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ การมีเครื่องมือที่ประยุกต์ประโยชน์จากความรู้อื่นๆ มาใช้จะช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นๆ หรือพัฒนา

นวัตกรรมของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ให้ทันสมัยต่อไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง อย่างไรก็ตาม การที่เราจะเป็นนักคิดเชิงประยุกต์ที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาทัศนคติ และนิสัยต่างๆ เหล่านี้ให้สอดคล้องเหมาะสมด้วย อาทิ

๑.๑) เป็นนักพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง นักพัฒนาที่มีความปรารถนาที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่ดีขึ้นอยู่เสมอ เป็นคนที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ แต่พยายามตรวจสอบอยู่เสมอว่ามีอะไรต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างหรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นคนที่ช่างสังเกต ช่างเรียนรู้ และพยายามดึง ส่วนดีที่พบเห็นจากภายนอกมาปรับใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้ดีขึ้น

๑.๒) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ความจำกัดของทรัพยากร ทำให้นักเศรษฐศาสตร์พยายามใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

๑.๓) ใช้ความรู้คู่การเรียนรู้ ความรู้ที่เรามีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสัยการคิดเชิงประยุกต์ ถ้าเราเป็นคนที่ไม่เพียงแต่มีความรู้แต่ตั้งมั่นที่จะใช้ความรู้นั้นประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทต่างๆ ในแง่มุมใหม่ๆ โดยต่อยอดพัฒนาความรู้นั้นอยู่เสมอ

๑.๔) ยืดหยุ่น และแง่บวก นักคิดเชิงประยุกต์ต้องเป็นคนที่มีความยืดหยุ่นทางความคิด ไม่ยึดติดในกรอบบทบาทหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ของสิ่งใด และต้องเป็นคนที่มีความคิดแง่บวก พยายามหาสิ่งที่พอจะช่วยแก้ปัญหาได้คัดเลือกคุณสมบัติที่พอจะทดแทนกันได้ แม้จะไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ย่อมช่วยให้ปัญหาในเวลานั้นลดน้อยลงไปได้

๑.๕) มีความสามารถในการคิดมิติอื่นๆ การคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวข้องกับการคิดในมิติอื่นๆ อย่างแยกกันลำบาก เพราะการประยุกต์เรื่องใดๆ มาใช้จำเป็นต้องพึ่งพาการคิดในมิติอื่นๆ ร่วมด้วย อาทิ (๕.๑) ความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์จะช่วยในการค้นหาสิ่งที่จะนำมาใช้ประยุกต์ได้อย่างรวดเร็ว การหาสิ่งทดแทนจะรวดเร็วขึ้นมาก(๕.๒) ความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ในด้านต่างๆ เพื่อคัดเลือกสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์มาใช้ประโยชน์ได้ (๕.๓)ความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์คิดแตกแขนงความรู้ที่มีอยู่ให้ขยายในขอบเขตที่จะนำไปใช้กับคนกลุ่มต่างๆ คนในบริบทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด เพื่อให้สิ่งนั้นสามารถได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายภายใต้สถานการณ์นั้น (๕.๔)ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์สามารถแยกแยะส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของสิ่งนั้นเพื่อให้ดึงส่วนประกอบ หรือหลักการที่เกี่ยวข้องมาตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ (๕.๕) ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อช่วยให้ได้การมองในมุมตรงกันข้าม หาจุดอ่อน จุดที่ต้องการแก้ไขของสิ่งที่นำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์

๑.๖) รอบคอบแต่กล้าเสี่ยง ผลผลิตของการคิดเชิงประยุกต์เรียกได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับบริบทใหม่ที่เกิดขึ้นการนำมาใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องเหมาะสมของปัจจัยต่างๆ ภายใต้บริบทใหม่นั้นด้วย ซึ่งอาจจะมีความผิดพลาดล้มเหลวเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์จึงต้องมีความรอบคอบในการคิดวิเคราะห์วิจัยหรือองค์ประกอบที่มีความแตกต่างกันและประสบสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ทดสอบความเป็นไปได้ก่อนที่จะนำมาใช้จริง มิฉะนั้นแทนที่จะช่วยแก้ปัญหาอาจจะทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นมากขึ้นอีกก็เป็นได้

นักคิดเชิงประยุกต์ต้องมีความกล้าเสี่ยง โดยตระหนักว่าแม้มีการตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว แต่เมื่อนำมาใช้ประโยชน์จริงแล้ว อาจมีปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นได้ นักคิดเชิงประยุกต์ต้องไม่เป็นคนที่ท้อแท้หรือล้มเลิกอะไรง่ายๆ แต่ต้องเป็นคนที่พร้อมจะเรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมในหลายๆ ครั้งอาจต้องลองผิดลองถูกหลายครั้ง จึงจะประสบความสำเร็จ แต่ต้องคิดแง่บวกอยู่เสมอว่า ความสำเร็จที่เกิดขึ้นแม้จะดูช้าไปสักหน่อยแต่เป็นสิ่งที่คุ้มค่าแก่การรอคอยเสมอ[๑๖]

ในแนวคิดของนักวิชาการท่านอื่น ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ พร้อมกับยกตัวอย่างประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) การประยุกต์ เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ”

การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิด เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริงในการแก้ปัญหา เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าดังตัวอย่างของคณิตศาสตร์ประยุกต์

งานของนักคณิตศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท

๑.๑) คณิตศาสตร์บริสุทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ให้ก้าวหน้ามากกว่าที่จะใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ

๑.๒) คณิตศาสตร์ประยุกต์ จะเป็นการพยายามพัฒนาเทคนิคทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ประโยชน์ในวงการวิทยาศาสตร์และในศาสตร์แขนงต่างๆ

---

[๑๖] เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, อ้างใน อรวรรณ รุ่งศิรินันท์พร, **การคิดเชิงประยุกต์ คืออะไร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www. novabizz.com/NovaAce/Intelligence/Thinking_Applicative.htm[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘].

๒) การประยุกต์ เป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง”

การประยุกต์เป็นการนำความรู้ในสาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเจาะจงบางประการ เช่น ความรู้ในทางคณิตศาสตร์จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในแทบจะทุกด้านของชีวิตตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ในศาสตร์สาขาต่างๆ ได้แก่ การคำนวณภาษีเงินได้ การตัดเย็บเสื้อผ้า การกีฬา เป็นต้น

๓) การประยุกต์ เป็น “การปรับใช้” มิใช่ “การลอกเลียน”

การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียน การลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการและรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน ส่วนการประยุกต์เป็นการนำเพียง “บางสิ่ง” จากภายนอกมาใช้ประโยชน์ การนำมาใช้จะอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจถึงความแตกต่างกันในบริบท สถานที่ เวลา และองค์ประกอบอื่นๆ ยกตัวอย่าง เช่น หมู่บ้านจัดสรรที่คัดลอกแบบมาจากยุโรป กลายเป็นบ้านที่ดูงดงามเพียงภายนอก แต่ผู้อยู่อาศัยกลับรู้สึกอึดอัด เนื่องจากบ้านลักษณะนี้เป็นแบบบ้านที่เหมาะจะปลูกสร้างในเมืองที่มีอากาศหนาวเพราะไม่มีหน้าต่าง

๔) การประยุกต์ นำ “บางส่วน” ของ “บางสิ่ง” มาใช้

การประยุกต์เป็นการใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้น ไม่ใช่การนำทั้งหมดมาใช้ แต่ดึงมาเฉพาะส่วนที่ตอบวัตถุประสงค์ เช่น การประยุกต์อาจเป็นการนำเอา “หลักการ” และ “รูปแบบ” บางส่วนของสิ่งนั้นมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการใช้งานให้สอดคล้องกับส่วนประกอบอื่นๆ ในบริบทใหม่ยกตัวอย่างเช่น การประยุกต์ใช้ร่มชูชีพจากการใช้เพื่อชะลอความเร็วเมื่อกระโดดจากที่สูงมากๆ ทำให้สามารถลงถึงพื้นอย่างปลอดภัย มาใช้กับการช่วยชะลอความเร็วและการเบรกของรถแข่ง โดยในต่างประเทศมีการแข่งรถประเภทหนึ่งเรียกว่า การแข่งรถในระยะสั้น (Drag racing) รถจะวิ่งด้วยความเร็วสูงตามทางแข่งรถระยะสั้นที่ได้กำหนดไว้ ระยะทางที่รถต้องวิ่งนั้นเพียง ๑/๔ไมล์ เท่านั้น รถจะต้องมีเครื่องช่วยชะลอความเร็ว โดยการติดร่มชูชีพกับส่วนท้ายรถ เพื่อให้สามารถหยุดรถได้

๕) การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่”

การประยุกต์ลักษณะนี้ ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ที่ควรเป็น แต่เป็นการนำไปใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งอาจทำได้ทั้งสิ่งของและแนวคิด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตอบสนองวัตถุประสงค์การใช้งาน ยกตัวอย่าง เช่นชายคนหนึ่งนำน้ำใส่ชามแล้วตั้งบน

เตาไฟ หลังจากผ่านไปครู่หนึ่งพบว่า น้ำยังคงเย็นเหมือนเดิม จึงรู้ว่าชามที่เคลือบด้วยปูนพลาสเตอร์ปารีส เป็นฉนวนกันความร้อนที่สมบูรณ์แบบ[๑๗]

การประยุกต์ใช้หลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนานั้น นักวิชาการหลายท่านได้สรุปแนวคิดไว้ดังนี้

หลักการประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนหมายถึงการนำเอาพุทธวิธีทางการสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง๔ด้านมาใช้ในการสอนธรรมหรือการเรียนการสอนทั่วไปเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนด้วยพุทธวิธีสันทัสสนาเพื่อให้ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าของบทเรียนและนำไปปฏิบัติใช้ด้วยพุทธวิธีสมาทปนาเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจมีความกระตือรือร้นตั้งใจสนใจที่จะเรียนด้วยพุทธวิธีสมุตเตชนาเพื่อให้ผู้เรียนมีความเบิกบานแช่มชื่นสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนด้วยพุทธวิธีสัมปหังสนา[๑๘]

ส่วนการประยุกต์การปฏิบัติสติปัฏฐานเข้าในชีวิตประจำวัน หรือการประยุกต์หลักสติปัฏฐานใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถแบ่งออกตามประเภทของฐานอันเป็นที่ตั้งของสติได้ ๔ ประการ ได้แก่ การประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การประยุกต์เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การประยุกต์จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และการประยุกต์ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ในที่นี้ ยกตัวอย่างการประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยการตั้งสติรู้กายในกาย เข้ากับการเคลื่อนไหวหรืออิริยาบถต่างๆ ของกาย จากการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น การตื่นและลุกขึ้นจากที่นอน เมื่อตื่นให้มีสติรู้ถึงร่ายกายที่นอนอยู่แล้วเพ่งความสนใจไปที่ลมหายใจ หายใจให้เบาและลึกจนรู้สึกว่าพร้อมที่ลุกขึ้น ให้ลูกขึ้นอย่างช้าๆ ด้วยการมีสติรู้พร้อมถึงอิริยาบถต่างๆ ของร่างกาย

ในการประยุกต์ใช้นั้นถ้าจะมุ่งให้ได้รับผลไว และให้ได้ผลดีเพิ่มขึ้นจะต้องมีสติสัมปชัญญะอยู่ทุกอิริยาบถ ไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใด คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ทำงาน พูด อาบน้ำ รับประทานอาหาร ดื่มน้ำ ฯลฯ ก็ให้มีสติและสัมปชัญญะรับรู้ทุกๆ อย่างที่ทำกิจการนั้นๆ การกำหนดสติในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์ทั้งการดำเนินชีวิตและการขัดเกลากิเลส พฤติกรรมทางกายที่เหมาะสมไม่มีโทษได้แก่ การมีสติสัมปชัญญะหรือการกำหนดสติในใจเป็นการปฏิบัติเพื่อขัดเกลากิเลสให้ลดน้อยลง ดังที่พระราชสิทธิญาณมงคล กล่าวว่า “จะทำงานเขียนหนังสือ ก็กำหนด จะกินน้ำก็กำหนด จะเดินก็

---

[๑๗] ครูณี, **การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.oknation.net/blog/kunwee/๒๐๐๗/๑๐/๑๐/entry-๑๑[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๘]

[๑๘] พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง), “การประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๘๔.

กำหนด จะหยิบอะไรก็ตั้งสติไว้”[๑๙] ในขณะทำงานกำหนดสติรู้อยู่กับงาน โดยธรรมชาติของจิตถ้ามีสิ่งรู้ สติมีสิ่งระลึกจิตย่อมสงบ มีปิติสุข เอกัคคตาได้[๒๐]

สรุปได้ว่าการประยุกต์ เป็นการนำภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เป็นการนำความรู้สาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่ง เป็นการปรับใช้มิใช่การลอกเลียน เป็นการนำบางส่วนของบางสิ่งมาใช้ เป็นการนำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ในบทบาทหน้าที่ใหม่เพื่อเป้าหมายใหม่

การคิดเชิงประยุกต์ มีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา การนำแนวคิดใดๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการและช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวัวหายล้อมคอก และเป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ

หลักการประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอน เป็นการนำเอาพุทธวิธีทางการสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการสอนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนด้วยพุทธวิธีสันทัสสนา เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าของบทเรียนและนำไปปฏิบัติใช้ด้วยพุทธวิธีสมาทปนา เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น ตั้งใจสนใจที่จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสมุตเตชนาและเพื่อให้ผู้เรียนมีความเบิกบาน แช่มชื่น สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสัมปหังสนา ทั้งนี้ตัวอย่างการประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน คือ การประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ด้วยการตั้งสติรู้กายในกาย เข้ากับการเคลื่อนไหวหรืออิริยาบถต่างๆ ของกาย จากการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น การตื่นและลุกขึ้นจากที่นอน เมื่อตื่นให้มีสติรู้ถึงร่ายกายที่นอนอยู่แล้วเพ่งความสนใจไปที่ลมหายใจ หายใจให้เบาและลึกจนรู้สึกว่าพร้อมที่ลุกขึ้น ให้ลูกขึ้นอย่างช้าๆ ด้วยการมีสติรู้พร้อมถึงอิริยาบถต่างๆ ของร่างกาย

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔

---

[๑๙] พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัล ฐิตธมฺโม), **อนุสาสนีย์ปาฏิหาริย์ของพระราชสุทธิญาณมงคล**, (กรุงเทพมหานคร : วิริยะพัฒนาโรงพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔.

[๒๐] พรพิศ ศิริวิสูตร, “สติและวิธีการพัฒนาเพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๕-๑๔๙.

ตารางที่ ๒.๔ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, (๒๕๔๕). อรวรรณรุ่งศิรินันท์พร, [ออนไลน์], (๒๕๕๘)	๑. การคิดเชิงประยุกต์มีบทบาทสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ ๒. การคิดเชิงประยุกต์ทำหน้าที่เป็นเหมือนขั้นที่สองของการคิดสร้างสรรค์ ๓. การไม่คิดเชิงประยุกต์อย่างรอบคอบอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา ๔. การนำแนวคิดใดๆ สู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการประยุกต์สิ่งนั้นเพื่อให้คนยอมรับในหลักการ ๕. การคิดเชิงประยุกต์เป็นการพัฒนาทักษะการคิดที่สำคัญอีกมิติหนึ่ง ๕.๑ การคิดเชิงประยุกต์ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของสมอง ๕.๒ การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่าง ๕.๓ การคิดเชิงประยุกต์ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ ๕.๔ การคิดเชิงประยุกต์ช่วยให้ลดการลอกเลียนแบบลดอาการวัวหายล้อมคอก ๕.๕ การคิดเชิงประยุกต์เป็นแนวทางนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ
ครูณี, [ออนไลน์, ๒๕๕๘]	๑. การประยุกต์ เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” ๒. การประยุกต์ เป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” ๓. การประยุกต์ เป็น “การปรับใช้” มิใช่ “การลอกเลียน” ๔. การประยุกต์ นำ “บางส่วน” ของ “บางสิ่ง” มาใช้ ๕. การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่”

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง), (๒๕๕๖, หน้า ๘๔).	หลักการประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอน หมายถึง การนำเอาพุทธวิธีทางการสอนของพระพุทธเจ้า ทั้ง ๔ ด้านมาใช้ในการสอนธรรม ๑. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ด้วยพุทธวิธีสันทัสสนา ๒. เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าของบทเรียน และนำไปปฏิบัติใช้ ด้วยพุทธวิธีสมาทปนา ๓. เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น ตั้งใจสนใจที่จะเรียนด้วยพุทธวิธีสมุตเตชนา ๔. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเบิกบาน แช่มชื่น สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสัมปหังสนา
พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัล ฐิตธมฺโม), (๒๕๔๓, หน้า ๑๐๔). พรพิศ ศิริวิสูตร, (๒๕๔๕, หน้า ๑๔๕-๑๔๙).	การประยุกต์การปฏิบัติสติปัฏฐานเข้าในชีวิตประจำวัน หรือการประยุกต์หลักสติปัฏฐานใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถแบ่งออกตามประเภทของฐานอันเป็นที่ตั้งของสติได้ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. การประยุกต์กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๒. การประยุกต์เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๓. การประยุกต์จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๔. การประยุกต์ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน

ป่าชุมชนมาจากคำว่า Community Forest หรือ Social Forest ในภาษาอังกฤษ มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ ดังนี้ อำนวย คอวนิช ได้กล่าวไว้ในวารสารสักทอง โดยสรุปความหมายได้ว่า ป่าชุมชนเป็นป่าไม้ธรรมชาติ หรือป่าไม้ที่ประชาชนได้ร่วมมือกันจัดทำขึ้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน[๒๑] ซึ่งกรมป่าไม้ สำนักส่งเสริมการปลูกป่าไม้

[๒๑] อำนวย คอวนิช, **ร่าง พรบ. ป่าชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : วารสารสักทอง), ๒๕๓๒, หน้า ๑๐-๑๙.

ก็ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือเรื่องป่าชุมชน สรุปได้ว่า ป่าชุมชน คือ กิจการป่าไม้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การปลูกป่า การจัดการป่า ตลอดจนการใช้สอยประโยชน์จากป่านั้นๆ[๒๒] ซึ่งสอดคล้องกับการขยายความของฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ ได้ให้ความหมายของป่าชุมชนไว้ว่า ป่าชุมชน คือ รูปแบบการใช้ที่ดิน ป่า และทรัพยากรต่างๆ ที่ชาวบ้านตามชุมชนในชนบทอยู่ในป่าหรือใกล้กับป่าได้ใช้ประโยชน์จากป่านั้นเป็นเวลานานมาแล้ว โดยมีระบบการจำแนกการใช้ที่ดิน ป่า และทรัพยากรต่างๆ มีอาณาเขตและกฎเกณฑ์การใช้เป็นที่รับรู้และยอมรับกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนและชุมชนใกล้เคียง[๒๓] และโกมล แพรกทอง และจินตนา อมรสงวนสิน ได้สรุปความหมายของ ป่าชุมชนไว้ ๒ ทัศนะ คือ ๑) ทัศนะของการจัดการ ป่าชุมชนจะหมายถึง พื้นที่ป่าไม้ซึ่งได้รับการจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ชุมชนผู้ใช้พื้นที่ป่าดังกล่าวต้องการซึ่งอาจจะโดยตรง เช่น เป็นแหล่งไม้ใช้สอย แหล่งอาหาร เป็นต้น หรือโดยทางอ้อม เช่น เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งนันทนาการ เป็นต้น ๒) ทัศนะของการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน จะหมายถึงพื้นที่ป่าไม้ซึ่งมีการใช้ ประโยชน์ร่วมกันของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการใช้เหมือนกัน หรือแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มประชาชนตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้นๆ โดยทุกกลุ่มประชาชนในชุมชน โอกาสเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์จากป่าเป็นแหล่งนันทนาการหรือแหล่งต้นน้ำ[๒๔] ซึ่งวิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ สรุปไว้ว่า ป่าชุมชุนเป็นการรวบรวมกิจกรรมด้านป่าไม้ท้องถิ่นมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในด้านการฟื้นฟู และการพัฒนาสภาพป่า รวมถึงการแปรรูปผลผลิตจากป่าโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของราษฎรในชุมชน[๒๕]

โดยสรุปความหมายของ “ป่าชุมชน” หมายถึง พื้นที่ที่ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ไว้ และร่วมกันใช้ประโยชน์ ซึ่งมีการนำระบบประเพณี ความเชื่อ มาเป็นตัวควบคุม เป็นแบบแผนการจัดการซึ่งแต่ละชุมชนก็จะแตกต่างกันไป ตามลักษณะโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมความเชื่อประเพณีของชุมชนนั้นๆ ป่าชุมชนเป็นป่าไม้ธรรมชาติ หรือป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและได้แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระบบสังคม กับระบบป่าไม้ที่มีต่อกันเป็นขบวนการทางสังคมด้านหนึ่ง

---

[๒๒] กรมป่าไม้, **ป่าชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้), ๒๕๔๑, หน้า ๙.

[๒๓] ฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ, **ป่าชุมชนในประเทศไทย : ทางออกและการพัฒนา เล่ม ๒**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปกร), ๒๕๓๖, หน้า ๗-๘.

[๒๔] โกมล แพรกทอง และจินตนา อมรสงวนสิน, **กรมป่าไม้ชุมชนในระบบป่าชุมชน,เอกสาร การสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ ๑๑**, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช), ๒๕๓๘.

[๒๕] วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, **การจัดการป่าชุมชนขององค์กรท้องถิ่น.** พิมพ์ครั้งที่ ๑, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๓๕.

จากความหมายเกี่ยวกับป่าชุมชนที่นักวิชาการต่างๆได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับความหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาความหมายเกี่ยวกับป่าชุมชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
อำนวย คอวนิช, (๒๕๓๒, หน้า ๑๐-๑๙). กรมป่าไม้, (๒๕๔๑, หน้า ๙).	ป่าชุมชนเป็นป่าไม้ธรรมชาติหรือป่าไม้ที่ประชาชนได้ร่วมมือกันจัดทำขึ้น
ฉลาดชาย รมิตานนท์ และคณะ, (๒๕๓๖, หน้า ๗-๘).	รูปแบบการใช้ที่ดิน ป่า และทรัพยากรต่าง ๆ ที่ชาวบ้านตามชุมชนในชนบทอยู่ในป่าหรือใกล้กับป่า ได้ใช้ประโยชน์จากป่า
โกมล แพรกทอง และจินตนา อมรสงวนสิน, (๒๕๓๘).	ป่าชุมชน ๒ ทัศนะ ๑. ทัศนะของการจัดการ ๒. ทัศนะของการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน
วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์, (๒๕๓๕).	ป่าชุมชุน เป็นการรวบรวมกิจกรรมด้านป่าไม้ท้องถิ่น

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

ป่าชุมชนซึ่งคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลร่วมกันมีอยู่กระจายทั่วทุกภาคของประเทศไทย อีกทั้งยังมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปตามสภาพของพื้นที่ป่า ระบบนิเวศของป่า รวมทั้งแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ของชุมชนซึ่งเป็นตัวกำหนดความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเหมือนกันสิ่งเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและนโยบายของรัฐบาล ทำให้ป่าชุมชนตอบสนองความต้องการต่อชุมชนแตกต่างกันไปเช่นกัน ดังนั้นสภาพของป่าชุมชนในประเทศไทยจึงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ป่าชุมชนดั้งเดิม และป่าชุมชนพัฒนา[๒๖] ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ป่าชุมชนดั้งเดิม คือ ป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีไม้ขนาดใหญ่และพันธุ์พืชค่อยข้างหลากหลาย โดยพื้นที่ป่าชุมชนจะถูกกำหนดห้ามไม่ให้มีการบุกรุกเข้ามาตัดไม้ หรือถือครองสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์และตอบสนองประโยชน์ของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรมตามความเหมาะสมซึ่งรูปแบบของป่าชุมชนดั้งเดิมสามารถแบ่งเป็นกลุ่มที่สำคัญได้ดังนี้

[๒๖] กรมป่าไม้, **ป่าชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้), ๒๕๔๑, หน้า ๒๑-๕๙.

๑.๑) ป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ดินและป่า

(๑) ป่าต้นน้ำลำธาร หรือชาวบ้านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ป่าขุนน้ำ

(๒) ป่าน้ำซับ ป่าน้ำจำ ป่าน้ำผุด

(๓) ป่าหัวไร่ปลายนา หมายถึง พื้นที่ที่เป็นเชิงเขา

(๔) ป่าพรุ คือ พื้นที่ป่าที่มีน้ำท่วมขังตลอดปี

๑.๒) ป่าชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรมตามวัฒนธรรมความเชื่อท้องถิ่น

(๑) ป่าดอนปู่ตา พบมากในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(๒) ป่าช้า ป่าเห้ว พบมากในภาคเหนือ และภาคอีสานบางแห่ง

(๓) ป่าพิธีกรรม

(๔) ป่าในวัด เป็นป่าที่รักษาไว้เพื่อความร่มรื่น และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม การเรียนรู้ธรรมมะของพระสงฆ์ และผู้สนใจเรียนรู้

(๕) ป่าอภัยทาน อาจจะเป็นพื้นที่ป่าไม้ซึ่งอยู่ในวัด หรือข้างวัด

๑.๓) ป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อื่น ๆ

(๑) ป่าทุ่งป่าทาม พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักเป็นพื้นที่ที่มีบริเวณกว้าง ติดลุ่มน้ำสำคัญ

(๒) ป่าชายเลน พบในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกของไทย และบางจังหวัดในภาคกลางที่มีชายฝั่งทะเล

(๓) ป่ารอบหมู่บ้าน

๒) ป่าชุมชนพัฒนา เป็นพื้นที่ที่ส่วนใหญ่เป็นที่สาธารณะรกร้างว่างเปล่า หรือพื้นที่ป่าถูกทำลายจนเสื่อมโทรม และชุมชนเห็นว่าควรจะพื้นฟูป่านั้นๆ ด้วยการปลูกขึ้นมาใหม่หรือปลูกทดแทนและป้องกันดูแลรักษาจนป่าผืนนั้นพื้นตัวกลายเป็นป่า เพื่อประโยชน์ใช้สอยร่วมกันในชุมชนต่อไป ซึ่งกรมป่าไม้ ได้แบ่งลักษณะของป่าชุมชนพัฒนาไว้ดังนี้

๒.๑) ป่าชุมชนซึ่งปลูกบนพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม คือ พื้นที่เสื่อมโทรมในอดีตเนื่องจากถูกบุกรุก

๒.๒) ป่าชุมชนซึ่งปลูกในที่สาธารณะของชุมชน คือ ป่าที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันปลูกขึ้นมาเพื่อสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน

๒.๓) ป่าชุมชนโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นห้องทดลอง เพื่อการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยของสิ่งมีชีวิต

๒.๔) ป่าในวัด ปลูกเพื่อความร่มรื่นทำให้บรรยากาศเหมาะกับการปฏิบัติธรรม

๒.๕) ป่าชุมชนบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำ ลำคลอง หรือลำน้ำสาธารณะ

๒.๖) ป่าชุมชนสองฟากถนน มีวัตถุประสงค์เพื่อยึดไหล่ถนนไม่ให้เกิดการพังทลายของดิน

๒.๗) ป่าอนุสาวรีย์ เป็นรูปแบบการแสดงออกถึงการระลึกถึงคุณความดีของบุคคลที่มีความดี ความชอบ

๒.๘) ป่าชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ป่าในชุมชนอยู่กระจัดกระจายเนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่

๒.๙) ป่ามรดก มีอยู่ในภาคใต้ของไทย เกิดจากการสร้างและอนุรักษ์สืบทอดกันมาเป็นเวลานับร้อยปี

๒.๑๐)ป่าชุมชนพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลและฝั่งแม่น้ำ

การจัดการป่าชุมชนมีมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ กล่าวคือ การแสดงออกถึงแบบแผนการจัดการป่าชุมชน ในรูปแบบของการใช้ความเชื่อเรื่องผี มาเป็นตัวควบคุมการใช้ประโยชน์ตลอดจนอนุรักษ์ป่านั้นๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในชุมชนให้คงอยู่เป็นสมบัติสืบไปถึงลูกถึงหลานในอนาคต ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรมเป็นตัวแปรในการกำหนดรูปแบบของการจัดการป่าชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนก็จะต่างกันไป ไม่มีรูปแบบตายตัว นอกจากนี้ยังมีนโยบายรัฐบาลที่เป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้รูปแบบการจัดการแต่ละยุคแต่ละสมัยต้องปรับ และเปลี่ยนตามไปด้วย

ได้มีนักวิชาการและผู้ศึกษาเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชน ได้ให้นิยามของการจัดการป่าชุมชนไว้ดังนี้

ปริศนา พรหมมา และมนตรี จันทร์วงศ์ การจัดการป่าชุมชน คือ การปรับตัวและสร้างกลไกเพื่อปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของชุมชน ในการเข้าถึงทรัพยากรป่า โดยเสนอแนวทางการจัดการให้รัฐเข้าใจและยอมรับรูปแบบ การจัดการของชุมชน ด้วยการนำความเชื่อเรื่องผีมาเป็นตัวควบคุมการจัดการทรัพยากรเป็นหลัก[๒๗]

เสน่ห์ จามริก และคณะได้เสนอแนวคิดการจัดการป่าชุมชนไว้ ๕ ประการ ดังนี้ ๑) แนวคิดการมองการจัดการป่าชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจ การเมือง และระบบนิเวศ ในลักษณะนี้ป่าชุมชนมิได้เป็นปรากฏการณ์ที่หยุดนิ่ง ไร้การเคลื่อนไหว หากแต่เป็นการปรับตัวของการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน โดยสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับมหภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับเปลี่ยนอำนาจในการจัดการทรัพยากร ซึ่งมีลักษณะรวมศูนย์มากยิ่งขึ้น เป็นแนวคิดที่ช่วยให้เราสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอก ๒) แนวคิดการมองป่าชุมชนจากมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการมอง

---

[๒๗] ปริศนา พรหมมา และมนตรี จันทร์วงศ์, **ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ**, (เชียงใหม่ : โครงการพัฒนาลุ่มน้ำภาคเหนือ, ๒๕๔๑), หน้า ๕๖.

ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมและรอบด้าน เช่น มองความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในฐานะเป็นวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกัน โดยไม่อาจแบ่งแยกอกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นทั้งพัฒนาการทางวัฒนธรรม และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนไปพร้อมกัน การมองป่าชุมชนจากมิติด้านวัฒนธรรม เน้นการทำความเข้าใจกับวิธีคิดของชุมชนที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับป่าว่ามีความหลากหลาย ลึกซึ้ง ซับซ้อน และมีรากเหง้าจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาการขึ้นอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุคน ๓) แนวคิดการมองป่าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบทรัพย์สินร่วมของชุมชน มีรากเหง้าและพัฒนาการที่แตกต่างไปจากแนวความคิดเรื่อง “กรรมสิทธิ์” ตามระบบกฎหมายตะวันตก แต่เป็นแนวคิดซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของ “สิทธิการใช้” และมีระบบการจัดการโดยชุมชน และองค์กรชุมชน อันประกอบไปด้วยผู้ใช้เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ว่า ใครบ้างมีสิทธิใช้การจัดลำดับของการใช้ ใครบ้างไม่มีสิทธิ และควรใช้อย่างไร ควรมีระบบการจัดการอย่างไรบ้าง เป็นต้น ๔) แนวคิดการมองป่าชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม (Social Movement) ซึ่งอาจเป็นการสืบทอดวิถีการปฏิบัติ และจารีตประเพณีในการรักษาป่าชุมชนมาเนิ่นนาน หรืออาจเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อต่อต้านการแทรกแซงจากภายนอกไม่ว่ากรณีใด ๕) แนวคิดในการมองป่าชุมชนในบริบทการพัฒนาชนบท และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยป่าชุมชนเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเอง บนพื้นฐานของวัฒนธรรม และจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนชนบท และยังเป็นความพยายามในการอนุรักษ์พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน[๒๘]

จากเอกสารข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ป่าชุมชนเป็นป่าไม้ธรรมชาติ หรือป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและได้แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระบบสังคม กับระบบป่าไม้ที่มีต่อกันเป็นขบวนการทางสังคมด้านหนึ่ง ทำให้เราควรมองความสัมพันธ์นี้เป็นองค์รวมไม่สามารถแยกกันได้ รวมถึงการดำรงอยู่ของป่าชุมชนย่อมเป็นตัวชี้วัดว่าระบบทั้งสองนั้น ต่างพึ่งพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและป่าชุมชนยังคงเป็นตัวการทำให้เกิดการพัฒนาและอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมและตอบสนองต่อเศรษฐกิจในการยังชีพของคนในชุมชน โดยให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์เป็นผู้ควบคุมดำเนินการโดยมีองค์กรประชาชนเป็นแกนนำ รวมทั้งมีการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อใช้ในการบังคับและลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืน ซึ่งการดำเนินงานของป่าชุมชนก็เป็นแนวคิดเรื่อง การกระจายอำนาจออกจาก

---

[๒๘] เสน่ห์ จามริก และคณะ, **ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนาเล่ม ๑ ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐๒.

ศูนย์กลางเพื่อให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการป่าชุมชนของตนเอง ดังนั้น ป่าชุมชนจะเกิดผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีองค์กรประชาชนที่เข้มแข็งเข้ามาดำเนินการเพื่อที่จะเกิดการพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

จากความหมายแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชนที่นักวิชาการต่างๆได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับป่าชุมชน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
กรมป่าไม้, (๒๕๔๑, หน้า ๒๑-๕๙).	ประเภทของป่าชุมชน ๑. ป่าชุมชนดั้งเดิม ๒. ป่าชุมชนพัฒนา
ปริศนา พรหมมา และมนตรี จันทร์วงศ์, (๒๕๔๑, หน้า ๕๖).	การจัดการป่าชุมชน คือ การปรับตัวและสร้างกลไกเพื่อปกป้องสิทธิอันชอบธรรมของชุมชน ในการเข้าถึงทรัพยากรป่า
เสน่ห์ จามริก และคณะ, (๒๕๓๖, หน้า ๑๐๒.)	แนวคิดการจัดการป่าชุมชน ๑. การมองการจัดการป่าชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ทาง เศรษฐกิจ การเมือง และระบบนิเวศ ๒. การมองป่าชุมชนจากมิติทางวัฒนธรรม ๓. การมองป่าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบทรัพย์สินร่วมของชุมชน ๔. การมองป่าชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคม ๕. การมองป่าชุมชนในบริบทการพัฒนาชนบทและอนุรักษ์ ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน

๒.๔ หลักฆราวาสธรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม ๔ ตามหลักคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จุดประสงค์เพื่อใช้หลักการให้ประสบผลสำเร็จตามหลักฆราวาสธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา ที่ได้ทรงตรัสไว้ใน “พระไตรปิฎก”สำหรับถือเป็นข้อปฏิบัติหรือเป็นแนวทางให้ประสบผลสำเร็จ

๒.๔.๑ ที่มาของหลักฆราวาสธรรม ๔

หลักฆราวาสธรรม ๔ มีมาในพระสุตตันปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบปัญหาของอาฬวกยักษ์ มีความตอนหนึ่งว่า “เชิญท่านสมณพราหมณ์เป็นอันมากเหล่าอื่นดูชิว่าในโลกนี้มีอะไรยิ่งไปกว่า สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ”[๒๙] อนึ่งใน ขุททกนิกาย สุตตนิบาต ก็มีปรากฏเรื่องนี้เช่นเดียวกัน โดยพระพุทธองค์ตรัสด้วยคำถามของ อาฬวกยักษ์ว่า“มีธรรมะของผู้ครองเรือน ๔ คือ สัจจะ ทมะธิติ(ขันติ) จาคะ ละโลกนี้ไปแล้วย่อมเศร้าโศก”[๓๐]

ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนหลายหลักที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวพุทธรู้จักการเสียสละเพื่อความสงบสุขของตนเอง สังคม ครอบครัว และประโยชน์ส่วนรวม หนึ่งในนั้นได้แก่ ฆราวาสธรรม คือ ธรรมสำหรับฆราวาส ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้ครองเรือน ซึ่งประกอบด้วย บุตร ภรรยา สามี บิดา มารดา และบริวารเครือญาติ เป็นต้นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “คฤหัสถ์” หมายถึงหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เป็นคฤหัสถ์ ผู้ที่ครองคู่เป็นสามีภรรยากันควรนำไปปฏิบัติ เพิ่มขึ้นจากการรักษาศีลและการปฏิบัติตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิตการครองเรือนและการอยู่รวมกันในสังคม

๒.๔.๒ ความหมายของหลักฆราวาสธรรม ๔

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับฆราวาสธรรม ๔ มีผู้ให้ความหมายของ หลักฆราวาสธรรม ๔ ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมว่า “ฆราวาสธรรม ๔” หมายถึง ธรรมสำหรับการครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ประกอบด้วย[๓๑]

๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พูดจริง ทำจริง จริงใจต่อกัน เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไมตรีจิตสนิทต่อกันถ้าขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นจากความร้าวฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

๒) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดดัดนิสัย ปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้

---

[๒๙] สำ.ส.(ไทย) ๑๕/๘๔๕/๓๑๖.

[๓๐] ขุ.สุ.(ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

[๓๑] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๑๑๓-๑๑๔.

ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โตจนไม่สามารถแก้ไขได้

๓) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอยนอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และยังต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบอาชีพเป็นต้น มีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี

๔) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายสละผลประโยชน์ส่วนตน ให้ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันจะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วยและยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กันแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตัวได้

ฆราวาสธรรม คือหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในอาฬวกสุตรสังยุตนิกาย สคาถวรรค โดยตรัสตอบคำถามของอาฬวกยักษ์ถึงธรรม ๔ ประการนี้ว่า“เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เป็นอันมากเหล่าอื่นดูเถิดว่า ในโลกนี้มีอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่า สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เล่า[๓๒]

อนึ่งในอาฬวกสุตร ซึ่งว่าด้วยอาฬวกยักษ์ทูลถามปัญหา ที่ปรากฏในขุททกนิกายสุตตนิบาต พระพุทธเจ้าตรัสตอบย้ำ หมวดธรรมข้อนี้ว่า เชิญท่านถามสมณพราหมณ์เหล่านี้อื่นดูเถิดว่าในโลกนี้เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่าสัจจะก็ดี เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่าทมะก็ดี เหตุให้ผูกมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่าจาคะก็ดี เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่าขันติก็ดี มีอยู่หรือไม่[๓๓]

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธีได้อธิบายความหมายว่า “ขันติ” หมายถึงความอดทนคือภาวะที่ยอมอดทนอดกลั้นต่อการถูกกระทบกระทั่งได้อย่างสันติ เช่น อดทนต่อความลำบากทางกาย เช่น ทนหิว ทนร้อน ทนกระหาย ทนต่อความเจ็บปวด ทนต่อฝนตก รถติด อดทนต่อความลำบากทาง-ใจ เช่น ทนต่อภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ทนต่อเสียงติฉินนินทา ด่าว่าประชดประเทียด ทนต่อนักการเมืองที่ตนไม่ชอบ ทนต่อสภาพแวดล้อมที่อึดอัดน่าเบื่อหน่ายและทนต่อการยั่วเย้าเร้าให้หลงของกิเลส เช่น รูปสวยเร้าให้

---

[๓๒] ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๖/๒๕๔.

[๓๓] ขุ.สุ.(ไทย) ๑๕/๑๙๑/๕๔๕.

อยากดู เสียงเพราะเร้าให้อยากฟังกลิ่นหอมเร้าให้อยากดม รสอร่อยเร้าให้อยากลิ้ม สัมผัสนุ่มนวลเร้าให้อยากเคลียคลอ เป็นต้น[๓๔]

นอกจากนั้นแล้วยังสามารถจำแนกขันติออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ตีติกขาขันติ (ขันติอด) หมายถึงความอดทน หักห้ามจิตใจไม่ให้ไหลไปตามกระแสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำ ซึ่งมีความทะยานอยากเพราะอำนาจของความโลภ เป็นสิ่งยั่วยุ ล่อลวงจิตใจให้ตกลงไปสู่หลุมพรางแห่งความชั่ว อดทนต่อความโกรธในขณะที่เกิดอารมณ์ร้อนรุ่มและอดทนต่อความหลง ธิติขันติหรือตปขันติ (ขันติทนหรือมั่นคง) หมายถึงความอดทนต่อความตรากตรำในการทำงานทั่วไปเช่น ทนต่อความหิวกระหาย เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ความหนาว ความร้อน อดทนต่อความลำบากอันเกิดจากเวทนา คืออาการเจ็บป่วย ความไม่สบายกาย เมื่อประสบกับสถานการณ์ที่ไม่เอื้อประโยชน์แก่ความสุขเหล่านี้สามารถดำรงมั่นอยู่ในภาวะปกติได้ เรียกว่าเป็นความอดทนมั่นคงดุจดั่งแผ่นดินและ อธิวาสนขันติ (ขันติยับยั้ง) หมายถึง รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ท้อถอย อดทนต่อพฤติกรรมล่วงเกินถากถางหรือคำกล่าวดูหมิ่นของบุคคลหลายระดับ เช่น ผู้ที่กล่าวลบหลู่ดูแคลนผู้ที่เสมอกันโดยแสดงกิริยาวาจาสบประมาทซึ่งใช้คำพูดให้เกิดความเสียหายและผู้น้อยซึ่งแสดงอาการเหยียดหยามก็สามารถอดทน โดยไม่มีการโต้ตอบบุคคลเหล่านั้นเพื่อรักษามิตรภาพอันดีเอาไว้[๓๕]

พุทธทาสภิกขุ ได้แสดงพระธรรมเทศนาไว้ในเรื่อง “หลักธรรมของผู้ครองเรือน” ในหัวข้อฆราวาสที่จมปลักไม่รู้จักใช้ฆราวาสธรรม ว่าฆราวาสที่จมปลักอยู่ในอวิชชาของฆราวาส นั้นไม่มีฆราวาสธรรม อย่างที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ๔ อย่างนี้ เป็นฆราวาสธรรม ฆราวาสจะต้องมีธรรม ๔ ประการนี้ เป็นเครื่องดำรงความเป็นฆราวาส ไม่ให้เกิดโทษทุกข์ใดๆ และเกิดความเจริญ เป็นธรรมสำหรับฆราวาสอย่างยิ่ง ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่าสำหรับความเป็นฆราวาส สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ นี่ฆราวาสส่วนมากยังไม่รู้ว่า นี้เป็นฆราวาสธรรมที่ต้องมี สัจจะ คือ จริงใจ ในสิ่งที่จะต้องทำหรือต้องมี ทมะ คือการบังคับตัวเอง ขันติ คือ อดกลั้นอดทน เมื่อเหน็ดเหนื่อยยุ่งยากลำบากเจ็บปวด และจาคะ คอยระบายความกดดันของความบีบคั้นของกิเลสเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ[๓๖]

ฆราวาสธรรม ๔ เป็นคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมที่พระองค์ทรงมอบสำหรับผู้ครองเรือนได้ปฏิบัติ เพื่อเสริมให้มีความสุขในชีวิตยิ่งขึ้น ทั้งในการครอง

---

[๓๔] พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, **ธรรมะคลายใจ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

[๓๕] สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร), **มงคลยอดชีวิตฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา), ๒๕๓๙), หน้า ๔๘๖-๔๘๘.

[๓๖] พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ), **หลักธรรมของผู้ครองเรือน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๘-๙.

เรือนและการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมทั่วไป และสังคมการทำงาน จึงนับว่าเป็นหลักธรรมที่มีความอาลัยอย่างยิ่ง กล่าวคือ

สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อกัน การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคมไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด จำต้องมีหลักธรรมข้อนี้ด้วยเสมอ เพราะการแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์ และความจริงใจต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องถือเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ระหว่างกัน

สำหรับบุคคลที่ทำงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง การมีความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อกันย่อมจะทำให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อใจระหว่างตนกับผู้ทำงาน หากบุคคลใดขาดสัจจะแล้วอาจเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจ เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความร้าวฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้การทำงานนั้นราบรื่นได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สัจจะ เป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับทุกคนที่หวังความเจริญในหน้าที่การงานและชีวิต พึงจะระลึกและปฏิบัติอยู่เสมอ

ทมะ คือ การรู้จักบังคับข่มใจตนเอง การปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่กับบุคคลที่ทำงานด้วย ที่จะต้องปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากแต่ละคนต่างมาจากพื้นฐานชีวิต และประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้น แต่ละคนจึงไม่อาจเป็นไปตามที่แต่ละคนคาดหวังได้ทั้งหมด หลักธรรมข้อนี้ จึงช่วยฝึกข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อรั้นเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน เพื่อที่จะทำให้เกิดการเรายอมรับในจุดเด่นและข้อบกพร่องของบุคคลรอบข้าง

จะเห็นได้ว่า หลักธรรมข้อนี้เน้นการใช้ปัญญาในการตัดสินใจควบคุมจิตใจ ในการทำความเข้าใจกับบุคคลในองค์กร หากบุคคลขาดเสียซึ่งหลักธรรมข้อนี้มีผลเท่ากับว่าบุคคลนั้นๆ มิได้ใช้สติปัญญาในการพิจารณาทำให้เกิดปัญหาตามมาโดยง่าย

ขันติ ความอดทน อดกลั้น การอยู่ในครอบครัว สังคมทั่วไป และสังคมการทำงานซึ่งมีคนหลายคน นอกจากจะต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความเข้าใจกันแล้ว จะต้องมีความอดทนอดกลั้นอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะการการอยู่ในสภาพเช่นนี้ อาจจะมีข้อขัดแย้งแตกต่างทางด้านอุปนิสัย ภูมิหลัง เช่น การศึกษาอบรม ประสบการณ์ จึงอาจมีการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าด้วยกิริยาวาจา โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจขึ้นได้ ซึ่งจะเป็นเหตุนำไปสู่ปัญหาและความยุ่งยากตามมา

อย่างไรก็ดีหลักทมะแตกต่างจากหลักขันติตรงที่หลักทมะมุ่งเน้นการข่มใจ การบังคับควบคุมอารมณ์ ส่วนหลักขันตินั้นมุ่งให้เกิดความอดทน โดยเน้นที่ร่างกายที่อดทนต่อความยากลำบาก

จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ทั้งที่เป็นสิ่งของและน้ำใจไมตรีที่เอื้อเฟื้อต่อกันว่าเป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว นำมาซึ่งความสุขกับฝ่ายผู้ให้และฝ่ายผู้รับ

ฆราวาสที่มีฆราวาสธรรมจะได้รับผลของความเป็นฆราวาส ในความเป็นฆราวาสโดยสมบูรณ์และยิ่งไปกว่านั้น จะเป็นฆราวาสที่เลื่อนชั้นตัวเองอยู่เสมอหมายความว่าถ้าอยากจะจมปลักอยู่ในความเป็นฆราวาส ไม่มีทางที่จะทำให้ดีที่สุดได้ คือ มีฆราวาสธรรม แต่ถ้าอยากจะยกถอนตัวออกมาเสียจากความเป็นฆราวาส จะต้องใช้ฆราวาสธรรม สมกับที่ตรัสว่า เป็นธรรมสำหรับฆราวาส

จากความหมายพอจะสรุปได้ว่า ผู้หวังความเจริญควรน้อมนำหลักฆราวาสธรรม ๔ มาประพฤติปฏิบัติ จะทำให้จิตใจเป็นกุศล ชีวิตมีความสุขและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการตามหลักหลักฆราวาสธรรม ๔ เป็นหลักคุณธรรมสำหรับการครองเรือนซึ่งเป็นหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ประกอบไปด้วย

๑) สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง

๒) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจฝึกหัดดัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

๓) ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข็มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

๔) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตัว

สรุป ได้ว่า ในทัศนะของผู้วิจัย เมื่อได้ประมวลความคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม ได้ว่าการอยู่ร่วมกันกับป่านั้น มนุษย์เมื่อมีธรรมมะในใจ ในด้านสัจจะ เป็นส่วนสำคัญอย่างมาก ถ้ามีสัจจะทุกอย่างก็จะดีเอง ในเมื่อมีสัจจะแล้วสิ่งที่ตามมาก็คือ การเอาชนะใจตัวเราเอง าเราจะข่มใจได้ไหน ถ้าเราข่มใจเราได้ก็ต้องมีความอดทนตามมาอีกว่าเราจะอดทนต่อคำติฉินนินทาในการบริหารแค่ไหนสุดท้ายก็คือความเสียสละพร้อมที่จะทุ่มเทงานที่เราได้รับมอบหมายมากน้อยแค่ไหน

จากความหมายเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม ที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของหลักฆราวาสธรรม โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๗

ตารางที่ ๒.๗ ความหมายหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๓-๑๑๔).	หลักครองเรือนของคฤหัสถ์ประกอบด้วย ๑. ความไว้วางใจกัน ๒. ระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน ๓. ต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ ๔. ให้น้ำใจต่อกันแสดงน้ำใจต่อกันตลอดจนเสียสละความสุขส่วนตัวได้
พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, (๒๕๕๑, หน้า ๑๗๕-๑๗๖).	กล่าวถึงความอดทนอยู่ในภาวะที่ยอมอดทนอดกลั้นต่อการถูกกระทบได้อย่างสันติ
สมเด็จพระมหาวีรวงศ์, (๒๕๓๙, หน้า ๔๘๖-๔๘๘).	อธิบายถึงความอดทนและยังแยกออกเป็น ๓ ประเภท ตีตีกขาขันติ (ขันติอด) ธิติขันติ (ขันติทนหรือมั่นคง) อธิวาสนขันติ(ขันติยับยั้ง)
พุทธทาสภิขุ, (๒๕๓๐, หน้า๘-๙).	อธิบายหัวข้อฆราวาสธรรมที่จมปลักไม่รู้จักใช้ฆราวาสธรรมว่าจมปลักอยู่ในอวิชาของฆราวาสธรรม

๒.๕ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

๒.๕.๑ โครงสร้างเทศบาลตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน

ประวัติความเป็นมา :

อำเภอทุ่งหัวช้าง ได้จัดตั้งขึ้นโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ โดยแยกตำบลตะเคียนปม ตำบลทุ่งหัวช้าง และตำบลบ้านปวง ออกจากเขตการปกครองของอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน มาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอทุ่งหัวช้าง ด้วยเหตุผลที่ว่าทั้งสามตำบลอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอลี้ การคมนาคมไม่สะดวก ประกอบกับมีการแทรกซึมของพรรคคอมมิวนิสแห่งประเทศไทย จึงจำเป็นต้องแยกแล้วจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ ในระยะเริ่มแรกทางราชการได้ใช้สถานีอนามัยตำบล ทุ่งหัวช้าง เป็นที่ว่าการชั่วคราว ต่อมาเมื่อเห็นว่าคับแคบจึงได้ย้ายมาอาศัยอาคารเรียนในบริเวณโรงเรียนชุมชนทุ่งหัวช้าง(ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งหัวช้าง) เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ และได้ย้ายมาอยู่ยังที่ว่าการอำเภอทุ่งหัวช้างปัจจุบันนี้ มีเนื้อที่ประมาณ ๑๙ ไร่ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา จนถึงวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับการประกาศยกฐานะขึ้นเป็น "อำเภอทุ่งหัวช้าง" ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๐ ตอนที่ ๑๗๙ ลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๖

ตำบลบ้านปวง ประกอบไปด้วย ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่บอนเหนือ บ้านห้วยโป่ง บ้านห้วยปิง บ้านหนองบัว บ้านหนองกอก บ้านใหม่ บ้านปวง บ้านดอนมูล บ้านสันดอนฮอม บ้านแม่บอนใต้ บ้านล้องสันติสุข

พื้นที่ :

เป็นหนึ่งในสามตำบลในอำเภอทุ่งหัวช้าง โดยตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอ มีเนื้อที่ประมาณ ๒๑๕.๕๗๘ ตร.กม. สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและที่ราบ

เขตพื้นที่ :

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลทุ่งหัวช้าง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเถิน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเสริมงาม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอลี้

๒.๕.๒ ข้อมูลพื้นฐาน

ตำบลบ้านปวงมีประชากร จำนวน ๓,๗๓๒ คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือทำนา และประกอบอาชีพเสริมด้วยการทอผ้า จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ๑,๒๐๐ ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๒๔๘ หลังคาเรือน การเดินทางโดยใช้เส้นทางสายแม่อาว-ไม้ตะเคียน-ทุ่งหัวช้าง เริ่มจากบ้านแม่อาว ต.นครเจดีย์ ระยะทางประมาณ ๗๕ กม. สายบ้านแม่เทย-ทุ่งหัวช้าง-บ้านปวง เริ่มจากบ้านแม่เทย ต.แม่ตืน ระยะทางประมาณ ๓๔ กม. สายลี้-บ้านปวง เริ่มจากบ้านใหม่ศิวิลัย ต.ลี้ ระยะทางประมาณ ๑๗ กม.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ได้นำมากล่าว ดังนี้

รัชนีพรรณ ทะแพงพันธุ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต ปทุมธานี” การวิจัยพบว่า

๑) ระดับพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ เมื่อ $(\bar{x} = ๓.๓๗)$ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ อยู่ในระดับ จริง $(\bar{x} = ๓.๕๖ - ๓.๔๔)$ ส่วนการพูดเพ้อเจ้อ มีพฤติกรรม

การใช้วาจาอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{x}$ = ๓.๐๒) ดังนั้นค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัยด้านการพูดเท็จมีค่าเฉลี่ยมาก

๒) นักศึกษาผู้มีเพศ อายุ คณะที่เรียน คะแนนเฉลี่ยสะสม การนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัยด้านการพูดเท็จ (มุสาวาท) พยายามพูดแต่ความจริง ศึกษาธรรมะเพราะจะทำให้เกรงกลัวบาปด้านการพูดส่อเสียด (ปิสุณาวาจา) ไม่ยุให้ผู้อื่นทะเลาะกัน มีสติระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ด้านการพูดคำหยาบ (ผรุสวาจา) ให้พูดจาสุภาพ คิดก่อนพูด แนะนำตักเตือนตัวเราอย่าพูดคำหยาบ ด้านการพูดเพ้อเจ้อ (สัมผัปปลาปะ) พูดสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พูดจาเหลวไหลไร้สาระ หรือพูดมากเกินไปเอาเวลาไปทำสิ่งที่มีประโยชน์ เป็นต้น ตามลำดับ[๓๗]

พระอภัย อภิชาโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันพบว่า ความหมายพฤติกรรมของมนุษย์หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำด้วยกิริยาอาการ ได้แก่ ทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดหรือนับถือศาสนาใดก็ตาม การกระทำย่อมส่งผลให้เป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว ก็อยู่ที่การกระทำเป็นสำคัญ ลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์มี ๓ ประเภท คือ พฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยพฤติกรรมของมนุษย์มีอยู่ ๒ ประเภท คือ ประเภทการกระทาที่ทุจริต และสุจริต หรือบุญกับบาป สังเกตเห็นได้ว่าปัญหาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน มี ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง และ ด้านสังคม

หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท พบว่ามีอยู่ ๒ ประการ คือ (๑) หลักเบญจศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสาหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม แบ่งเป็นประเภทของเบญจศีลได้ ๕ ประเภท คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต, เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้, เว้นจากการประพฤติผิดในกาม, เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และอานิสงส์ของบุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมมีโภคทรัพย์ ย่อมแกล้วกล้า ไม่เก้อเขิน ย่อมไม่หลงลืมสติตาย หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และ (๒) เบญจธรรม หมายถึง กัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมที่มีความงามเป็น

---

[๓๗] รัชนีพรรณ ทะแพงพันธุ์, “การศึกษาพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย : กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต ปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

ข้อปฏิบัติพิเศษที่ยิ่งขึ้นไปกว่าศีล ซึ่งจะทาให้มนุษย์เป็นคนดี มีคุณธรรม มีกาย วาจา ใจ ที่สะอาดงดงามแบ่งออกเป็นประเภทของเบญจธรรม ๕ ประเภท คือ ความเมตตากรุณา, การเลี้ยงชีพโดยชอบ, ความสารวมในกาม, พูดความจริง และ ความระลึกรู้สึกตัวอยู่เสมอ บุคคลนาไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติอย่างแน่นอน

การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน พบว่า การประยุกต์หลักเบญจศีล และเบญจธรรมมาใช้ในสังคมปัจจุบัน จะสามารถควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของตนเองได้สุจริต ก็จะทำให้สังคมมนุษย์อยู่อย่างสงบสุข ภายใต้กฎระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ของสังคม นอกจากนี้ยังพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอริยบุคคล ๔ จำพวก คือ โสดาบันบุคคล อนาคามีบุคคล สกทาคามีบุคคล และ พระอรหันต์ ได้ในที่สุด[๓๘]

พิเชษฐ์ โพดาพล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารส่วนตำบลสระนกแก้ว โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันและประชาชนมีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕[๓๙]

พระชัยณรงค์ วิทิโต (ร่องมะรุด) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม” ผลการศึกษาพบว่า ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล ๕ แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่ก้าวล่วงทางกาย และวาจา ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบัน และอนาคตเป็นอานิสงส์ และในตรงกันข้ามโทษของการละเมิดศีล เป็นเหตุให้ประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งภัยเวรโดยประการต่างๆ ย่อมประสบทุกข์ทั้งในปัจจุบัน และสัมปรายภพ บั่นทอนความก้าวหน้าความเจริญ และความสงบสันติสุขในการดำเนินชีวิต

พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากการปฏิกิริยาโดยอาศัยระบบต่างๆ ทางร่างกายและจิตใจ คือ ระบบประสาท กล้ามเนื้อ ระบบต่อม และสิ่งเร้าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดสภาวะจิตใจที่รับรู้อารมณ์ จึงแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมาทางกาย วาจา และใจ และแสดง

---

[๓๘] พระอภัย อภิชาโต, “การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ ในสังคมปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

[๓๙] พิเชษฐ์ โพดาพล,“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสระนกแก้วอำเภอโพนทองจังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๓.

พฤติกรรมตอบสนองต่ออารมณ์นั้นๆ ทั้งด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดี กล่าวคือ พฤติกรรมด้านที่ไม่ดีเป็นพฤตกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่ประกอบด้วยการประพฤติผิดในศีล ๕ มีการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย และขาดความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลในการตัดสินปัญหา ส่วนพฤติกรรมด้านที่ดี เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาต่อโลกภายนอก ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีหิริ โอตตัปปะ มีเมตตากรุณาประพฤติชอบทางกายวาจา และใจเป็นที่ตั้ง

หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ประพฤติผิดในศีล ให้ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ โดยอาศัยองค์ธรรมในศีล ๕ ประการ คือ “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกายวาจา และใจ เพื่อให้ ลด ละ เลิก เว้น พฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่างๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริตให้ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติโดยประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่าง โดยอาศัยจิตใจเป็นที่ตั้ง ให้ความประพฤติชอบทางกาย วาจา มีความสงบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น คือ (๑) มีเจตนาตั้งใจเว้น (๒) มีเจตสิก คือ ความงดเว้น (๓) มีความสังวรด้วยสติ (๔) มีความไม่ก้าวล่วงกิเลสอย่างหยาบทางกายวาจา จึงเป็นศีล ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ มีความสำรวมระวัง ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบสันติดำเนินชีวิตถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา และดับทุกข์ได้ในที่สุด[๔๐]

นนทยา ศิริคุณ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น” พบว่า

๑) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย และการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี

๒) พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกประเภทขยะอยู่ในระดับพอใช้

---

[๔๐] พระชัยณรงค์ วิทิโต (ร่องมะรุด), “การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

๓) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย และการคัดแยกขยะมูลฝอย คือ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ส่วนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไม่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและด้านอื่นๆ[๔๑]

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม พบว่า พฤติกรรมแต่ละด้านส่งผลทำให้เกิดการปฏิบัติตามมาในตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นการกระทำของสิ่งมีชีวิตที่สามารถวัดได้ หรือสังเกตได้นั่นเอง มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ มากมาย

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประยุกต์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ได้นำมากล่าว ดังนี้

พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ (บุญเท็นพุทฺธรกฺขิโต)” ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้ฟัง เข้าใจและปฏิบัติตามคำสอนของท่านพระครูพุทธิธรรมรักษ์ในระดับปานกลาง โดยได้ฟัง เข้าใจและได้ปฏิบัติตามหลักสัจจะมากที่สุด รองลงมาหลักขันติ หลักจาคะและหลักทมะ ตามลำดับ

ประชาชนส่วนใหญ่ได้ฟังคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในระดับมาก เข้าใจและปฏิบัติตามในระดับปานกลาง โดยได้ฟัง เข้าใจ และปฏิบัติตามเรื่องการพัฒนาศีลมากที่สุด รองลงมาได้ฟังเรื่องการพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญาและ การพัฒนากายตามลำดับ

และการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์น้อยกว่าเพศหญิง ในด้านอายุ ผู้ที่มีอายุมากจะปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีอายุน้อย ด้านการศึกษาผู้ที่มีการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และด้านรายได้ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมากมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ไม่แตกต่างกัน

ส่วนหลักธรรมที่พบในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาตนเอง มีหลักของสติสัมปชัญญะ สัปปุริสธรรม สันโดษ หิริโอตตัปปะ หลักธรรมในการพัฒนาครอบครัวมีหลักของฆราวาสธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ กุลจิรัฏฐิติธรรม นัฏฐคเวสนาชิณณปฏิสังขรณา ปริมิตปาน โภชนา อธิปัจจศีลวันตสถาปนา พรหมวิหาร โภควิภาค อคติ และยังมีหลักธรรมในการพัฒนาสังคมมีหลัก

---

[๔๑] นนทยา ศิริคุณ และคณะ, “พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านไผ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น”, **รายงานวิจัย**, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๙.

กัลยาณมิตร สัปปุริสธรรม พรหมวิหาร อคติ และยังพบว่าบทบาทของพระสงฆ์ที่พัฒนาทั้งตนเองและพัฒนาผู้อื่นด้วยการพัฒนาตนเองของพระสงฆ์คือ การศึกษาเล่าเรียนการปฏิบัติ จนมีความรู้ความสามารถและยังได้พัฒนาสังคมอื่นด้วยการเผยแผ่หลักธรรมให้เข้าใจอย่างกว้างไกล[๔๒]

พระครูปลัดชัชวาลย์อนาลโย (ปิ่นแก้ว)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ”ผลการวิจัยพบว่า

๑) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว อาชีพของบิดา และอาชีพของมารดา พบว่า นักเรียนที่มีเพศ และอายุ ที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และนักเรียนที่มีสถานภาพครอบครัว อาชีพบิดาและอาชีพมารดาที่แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน

๓) ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า (๑) ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสร้างความสนิทสนม และพยายามเปลี่ยนกลุ่มบ่อยๆ นักเรียนจะได้รู้จักกันอย่างทั่วถึง (๒) ควรใช้กิจกรรมที่ฝึกการทำงานเป็นทีมบ่อย เพื่อฝึกการเสียละ (๓) ต้องมีข้อตกลงระหว่างนักเรียนถ้าทำงานเสร็จเรียบร้อยจึงจะให้เล่น และ ๔) ฝึกให้นักเรียนรับฟังปัญหาจากเพื่อนและนำข้อมูลมาปรับปรุง ในการแก้ปัญหา[๔๓]

---

[๔๒] พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ (บุญเท็นพุทธรกฺขิโต)”, **การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

[๔๓] พระครูปลัดชัชวาลย์อนาลโย (ปิ่นแก้ว),“การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

พระครูวิธานสุตาภรณ์ สมาจาโร (มั่นประสงค์)ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย” ผลการวิจัยพบว่า

๑) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านสาธารณโภคี เมตตาวจีกรรม เมตตากายกรรม สีลสามัญญตา เมตตามโนกรรม และด้านทิฏฐิสามัญญตา

๒) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยจำแนกตาม เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ด้านเมตตากายกรรม เจ้าหน้าที่ควรทำงานบริการประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ควรให้ความเอื้อเฟื้อต่อประชาชนที่มาขอรับบริการ ตั้งใจปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างดียิ่งไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้มาขอรับบริการ ด้านเมตตาวจีกรรม เจ้าหน้าที่ควรใช้วาจาสุภาพเอื้อเฟื้อมีไมตรีจิตเหมาะสมต่อผู้มาขอรับบริการ ด้านเมตตามโนกรรม เจ้าหน้าที่ควรสร้างจิตสำนึกการทำงานด้วยความมีน้ำใจที่ดีต่อผู้มาขอรับบริการ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ควรใช้งบประมาณของรัฐอย่างคุ้มค่าเพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ด้านสีลสามัญญตา เจ้าหน้าที่ ควรปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยข้อบังคับของหน่วยงานและองค์กร กระทำตัวให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชนและสังคมส่วนรวม ด้านทิฏฐิสามัญญตา เจ้าหน้าที่ควรเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิกและประชาชนที่เข้ามาขอรับการบริการ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม รับฟังปัญหาและรับฟังคำแนะนำต่างๆ จากผู้นำเพื่อปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง จะได้นำไปพัฒนาตนเองและองค์กรให้เจริญรุ่งเรืองไปในทางที่ถูกต้องและเป็นธรรมต่อสังคมส่วนรวม[๔๔]

---

[๔๔] พระครูวิธานสุตาภรณ์ สมาจาโร (มั่นประสงค์), “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

พระครูสมุห์พนา ถาวรธมฺโม (อ่างแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า

๑) จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๖๗ คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ ๗๙.๕๖ มีอายุอยู่ในช่วง ๒๑ – ๕๐ ปี ร้อยละ ๖๒.๖๗ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๙๒.๙๒

๒) จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ๓๖๗ คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ด้าน คือด้านสมาธิ และด้านปัญญา ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก คือด้านศีล

๓) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศอายุ และระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศและอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา :สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๔) ข้อเสนอแนะ สถาบันธัญญารักษ์ ควรปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณในการจัดโครงการ/กิจกรรมด้านศาสนา ควรมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และควรเพิ่มทักษะการปฏิบัติการเพื่อลดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ[๔๕]

พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาทฤษฎีและแนวคิด สรุปว่า การสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้ แสดงให้เข้าใจโดยบอกวิธีหรือให้ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง คนส่วนใหญ่

---

[๔๕] พระครูสมุห์พนา ถาวรธมฺโม (อ่างแก้ว), “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

จึงเข้าใจว่าการสอน คือการถ่ายทอดความรู้โดยการบอก อธิบายขยายความให้เข้าใจ ครูจึงเป็นผู้รู้ เป็นผู้มีประสบการณ์เหนือกว่าผู้เรียน แต่นักวิชาการอธิบายความหมายของการสอนไว้ว่าเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวัง จากไม่รู้เป็นผู้มีความรู้ มีความเข้าใจ จากที่ทำไม่ได้หรือทำไม่เป็น เป็นผู้ทำได้ทำเป็น เป็นต้น

ผลการศึกษาที่เป็นการวิจัยเชิงเอกสารค้นคว้าจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง พบว่า ก่อนแสดงธรรมทุกครั้ง พระพุทธเจ้าทรงเตรียมความพร้อมของบุคคลทุกชั้นวรรณะที่ทรงโปรดแสดงธรรม โดยใช้พุทธวิธีทางการสอนสร้างแรงจูงใจ สร้างกำลังใจ สร้างความร่าเริง เบิกบาน ให้เกิดความพรอมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่การสร้างความศรัทธาให้บุคคลนั้นๆ หรือคณะนั้นๆ มีต่อพระองค์คำพูดที่โน้มน้าวใจ การแสดงปาฏิหาริย์สื่อการสอน การอุปมาเปรียบเทียบนิทานชาดกตางๆ และการแสดงอนุปุพพิกถา

หลักการประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอน หมายถึง การนำเอาพุทธวิธีทางการสอนของพระพุทธเจ้าทั้ง ๔ ด้านมาใช้ในการสอนธรรม หรือการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหาของบทเรียน ด้วยพุทธวิธีสันทัสสนา เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าของบทเรียนและนำไปปฏิบัติใช้ ด้วยพุทธวิธีสมาทปนา เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น ตั้งใจสนใจที่จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสมุตเตชนา เพื่อให้ผู้เรียนมีความเบิกบาน แช่มชื่น สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสัมปหังสนา[๔๖]

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ พบว่า การประยุกต์หลักธรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาชุมชน พัฒนาการเรียนของนักเรียน การพัฒนาบุคลากรของหน่วยงาน และการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ทั้งขึ้น ขึ้นอยู่กับบทบาทผู้ประยุกต์ ว่าจะสามารถพัฒนาทั้งตนเองและพัฒนาผู้อื่นได้ดีในระดับใด ส่วนการพัฒนาตนเองของพระสงฆ์คือ การศึกษาเล่าเรียนการปฏิบัติ จนมีความรู้ความสามารถ ที่จะใช้พัฒนาสังคมอื่นด้วยการเผยแผ่หลักธรรมให้เข้าใจได้

---

[๔๖] พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง),“การประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดพิจิตร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวกับป่าชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ได้นำมากล่าว ดังนี้

ศุภัทรา ผลเพิ่ม ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”พบว่า ชุมชนบ้านหัวทุ่งมีกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจ โดยมีผู้นำหมู่บ้านที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ร่วมกับคนในชุมชนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการหาวิธีการจัดการของกระบวนการเกิดขึ้น การดำเนินการ การเปลี่ยนแปลงของโครงการ อีกทั้งการสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมภายในชุมชน ทำให้ผลที่ได้รับจากกระบวนการนี้ คือ การฟื้นคืนสภาพป่าธรรมชาติและน้ำการเพิ่มจำนวนป่าอนุรักษ์ป่าชุมชน จนเป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆในอำเภอเดียวกัน และสร้างเครือข่ายการจัดการชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง[๔๗]

วินัย ปราสาทศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบ้านยาง ตำบลห้วนทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่าราษฎรบ้านยาง มีอาชีพและรายได้หลักจากโรงงานอุตสาหกรรม การร่วมมือในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้จากราษฎรน้อย เนื่องจากรับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติน้อย การพึ่งพิงน้ำซับจากอุทยานแห่งชาติ เพื่อทำการเกษตรมีน้อย การขยายการถือครองที่ดินมีขนาดเล็ก คือ ต่ำกว่า ๑ ไร่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยตอบคำถามขนาดการถือครองที่ดิน เนื่องจากไม่ไว้ใจต่อบุคคลที่ทำการสอบถม[๔๘]

สุภาพร อินขะ ทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” พบว่า กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสักมี ๑๐ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ค้นหาผู้สนใจปัญหาการจัดการป่าชุมชน ๒) ค้นหาทีมวิจัยชุมชน ๓) พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับทีมวิจัยชุมชน ๔) ทำความเข้าใจกับทีมวิจัยชุมชน ๕) ออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ๖) แลกเปลี่ยนกระบวนการเก็บข้อมูลระหว่าง ๔ หมู่บ้าน ๗) ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมใน ๔ หมู่บ้าน ๘) วิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ๙) นำเสนอวิพากษ์วิจารณ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๐) จัดทำฐานข้อมูล และยังพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลได้แก่ทีมวิจัยชุมชน ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้รู้เรื่องป่าชุมชน โจทย์วิจัยที่พัฒนาโดยทีมวิจัยชุมชน การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

---

[๔๗] ศุภัทรา ผลเพิ่ม, “กระบวนในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๑.

[๔๘] วินัย ปราสาทศรี, “การมีส่วนร่วมในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบ้านยาง อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๓.

เช่น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอและการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล และการทบทวนกระบวนการวิจัย[๔๙]

อำนวย แสนเสนาะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สวนป่า โครงการปลุกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๕๐ กรณีแปลง FPT ๒๕ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุขจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรมจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สวนป่าโครงการปลุกป่าเฉลิมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๔๐ มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพหลักนอกเหนือจากการเกษตรทั้งนี้เนื่องจากอาชีพเกษตรจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นช่วงเวลาหรือฤดูกาล เมื่อว่างเว้นจาการทำการเกษตรก็สามารถให้ความร่วมมือกับโครงการฯ ได้และยังเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรได้ตลอดปี[๕๐]

สุรยุทธ์ หลิมตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่า การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้[๕๑]

วรากร ฟองกระจาย ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่” โดยการเปรียบเทียบหมู่บ้านที่มีความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนจำนวน ๒ หมู่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน และความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน และมีประเด็นปัญหาหลัก อุปสรรค และเงื่อนไขในการดำเนินการต่อการ

---

[๔๙] สุภาพร อินขะ, “กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๑.

[๕๐] อำนวย แสนเสนาะ, “ทางด้านเศรษฐกิจปัจจัยและสังคม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่า โครงการปลุกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๔๐ กรณีแปลง FPT๒๕ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๕.

[๕๑] สุรยุทธ์ หลิมตระกูล, “ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี), ๒๕๕๑.

จัดการป่าชุมชน คือ การขาดแคลนสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ และผู้นำชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชน[๕๒]

จิรานุช กองเงิน ได้ทำการการศึกษาเรื่อง “การจัดการป่าชุมชนของชุมชนในชนบท บ้านนาจะลา ตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง” พบว่าการพัฒนาด้านการปฏิบัติและบทเรียนในการจัดการป่าชุมชนในชุมชน จะเริ่มจากการจำแนกยุคสมัยของการใช้ประโยชน์จากป่าไม้แต่ละยุค ได้แก่ยุคบ้านป่า ยุคทำไม้ ยุคแบ่งพ้นที่ป่าไม้ และยุคการจัดการป่าชุมชน ในยุคของการจัดการป่าชุมชนมีเพียงส่วนน้อยที่มีแนวคิดการอนุรักษ์ป่าไม้ซึ่งเกิดจาการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดไม้ทำลายป่ากับวิถีชีวิตและได้รับบทเรียนว่า ป่าไม้เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำที่จำเป็นสำหรับชุมชนทั้งการเกษตรและน้ำสำหรับบริโภครวมถึงเป็นแหล่งอาหารและใช้สร้างบ้านเรือนจึงนำไปสู่การอนุรักษ์และมีการจัดการป่าชุมชนจนดำเนินไปด้วยดี แต่ยังมีความขัดแย้งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนใกล้เคียง เพื่อแก้ปัญหาจึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการป่าชุมชนของชุมชนหนึ่งส่งผลให้ชุมชนอื่นทำตามมีการแก้ปัญหาโดยแบ่งป่าออกเป็นสามส่วนตามวิธีของชุมชนเองส่งผลทำให้ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนได้ โดยมีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความแตกต่างด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการจัดการป่าชุมชนระหว่างสามหย่อมบ้าน ได้แก่เงื่อนไขภายในคือ ผู้นำและแกนนำที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกับชาวบ้านที่มีความเห็นพ้องต้องกันที่จะอนุรักษ์และจัดการตามแนวของตน ประเพณี วัฒนธรรม ที่ถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับป่าที่ทุกคนยอมรับอาชีพเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองและอาชีพรับจ้างที่ทำชุมชนมีทางออกอื่นและเงื่อนไขภายนอกได้แก่การสนับสนุนจากองค์กรเครือข่ายภายนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการสื่อสารซึ่งทำให้ชุมชนสามารถสื่อสารกันได้รวดเร็วเมื่อมีปัญหา[๕๓]

เทพฤทธิ์ เจริญศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอนุรักษ์ป่าลุ่มน้ำชมภู กรณีศึกษา ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อศักยภาพของชุมชนละสภาพปัญหาที่ถูกกระทบ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายมีผลเป็นพลังผักดันให้ชุมชนคิดเป็น ทำได้

---

[๕๒] วรากร ฟองกระจาย, “ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในพื้นจังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๙.

[๕๓] จิรานุช กองเงิน, “การจัดการป่าชุมชนในชนบท”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๐.

แก้ปัญหาของชุมชนเองตามสถานการณ์เป็นเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งแบบมีส่วนร่วม[๕๔]

สัณฐิตา กาญจนพันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง “ความร่วมมือในการจัดการป่าระหว่างวัดกับรัฐ กรณีป่าชุมชนวัดพระธาตุดอยจอมแจ้ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือที่ไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเหมืองฝาย เป็นเงื่อนที่สำคัญในการอนุรักษ์และการจัดการ เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้มีความผูกพันและอาศัยป่าชุมชนวัดพระธาตุดอยจอมแจ้งมาอย่างยาวนาน จึงทำให้มีจิตสำนึกรู้สึกรักและหวงแหนในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป[๕๕]

สุรีรัตน์ กฤษณะรังสรรค์ ศึกษาการจัดการป่าขององค์กรชุมชนที่อยู่ภายในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า พัฒนาการในการจัดการป่าของหมู่บ้านก้อทุ่งนั้นเริ่มจากการเป็นชุมชนดั้งเดิม มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับป่าเคารพในสิ่งเหนือธรรมชาติการจัดการป่าชุมชนชาวบ้านก้อท่งนั้น ใช้ระบบชุมชนควบคุมกันเองในการดูแลรักษาป่า รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จากป่าด้วย นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาการจัดการร่วมภายใต้เงื่อนไขอื่น เช่น งานวิจัยของ สัณฐิตากาญจนพันธุ์ (๒๕๔๐) ศึกษาโครงการทดลองความร่วมมือในการจดการป่าระหว่างชุมชนกับรัฐโดยมีวัดเป็นสื่อกลางที่จังหวัดเชียงใหม่ชุมชนที่ศึกษาเป็นชุมชนใกล้เมืองเชียงใหม่ผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน สอดคลองกับ ฉลาดชาย รมิตานนท์ที่ได้จุดประกายความคิดการจัดการป่าไม้ในรูปแบบที่เป็นทางเลือกใหม่โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการป่าไม้และยังได้ ยกเอาประเด็นเรื่องระบบกรรมสิทธ์ขึ้นมากล่าวถึง ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรป่าไมส่วนในทางปฏิบัตินั้นจำเป็นที่จะต้องทบทวนบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของรัฐเสียใหม่จากการเป็นผู้พิทักษ์ ป่าแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจการควบคุมทรัพยากรป่าไม้สู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง[๕๖]

---

[๕๔] เทพฤษธิ์ เจริญศรี, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอนุรักษ์ป่าลุ่มน้ำชมพู กรณีศึกษา ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๔.

[๕๕] สัณฐิตา กาญจนพันธ์, “ความร่วมมือในการจัดการป่าระหว่างวัดกับรัฐ กรณีป่าชุมชนวัดพระธาตุจอมแจ้ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยสังคม : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๔.

[๕๖] สุรีรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, “ศึกษาการจัดการป่าขององค์กรชุมชนที่อยู่ภายในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์วนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๐.

สรุปว่า การบริหารจัดการป่าชุมชนนั้น จะทำก่อนก็ต้องมีการจัดระบบทุกอย่างตามที่วางไว้ในโปรแกรม หรือ ทำตามแผนที่วางไว้ คือทำอย่างไรก็ได้ให้ป่านั้นอยู่กับคนหรือคนอยู่กับป่าซึ่งต้องอาศัยซึ่งกันและกันพยายามที่สุดให้ป่านั้นอยู่กับสังคมไทย แต่ภายใต้การจัดการนั้นต้องมีความร่วมมือทั้งผู้นำชุมชนและประชาชนรวมทั้งภาครัฐเข้ามาร่วมกันวางแผนในการบริหารจัดการป่าชุมชนเพื่อให้มีการร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักฆราวาสธรรม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักฆราวาสธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ จะได้นำมากล่าว ดังนี้

อนุพงษ์ รัฐิรมย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผลการวิจัยพบว่า ๑) แบบฆราวาสธรรม ทั้ง ๔ ฉบับ มีความเที่ยงตรงที่ปรากฏโดยการพิจารณาตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ และมีความเที่ยงตรงเชิงสภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๒) ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฆราวาสธรรม อันประกอบด้วย แบบวัดด้านสัจจะแบบวัดด้านทมะ แบบวัดด้านขันติ และแบบวัดด้านจาคะเท่ากับ .๙๐๔๑.๘๒๘๔.๗๙๗๗และ๘๒๖๐ ตามลำดับ ๓) การเปรียบเทียบการสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับโรงเรียน การเข้าอบรมคุณธรรม และสถานะภาพรายได้ทางครอบครัวแตกต่างกัน มีการสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้[๕๗]

ปรีชา นาครัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดฆราวาสธรรมที่มีรูปแบบการถามต่างกัน” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพของแบบวัดฆราวาสธรรม ๔ ฉบับ คือ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ และด้านจาคะชนิดสถานการณ์ที่เป็นการ์ตูน มีค่าเป็น .๙๒๓๘ .๙๐๗๑ .๙๓๙๓ และ.๙๐๙๕ ตามลำดับ ส่วนชนิดสถานการณ์ที่เป็นภาษา มีค่าเป็น.๘๙๖๒.๘๙๙๓ .๙๑๙๑ และ.๘๗๔๔ ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพพบว่าต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ๒) ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฆราวาสธรรม ๔ ฉบับ คือ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติและด้านจาคะ ชนิดสถานการณ์ที่เป็นการ์ตูน มีค่าเป็น .๗๘๑๘ .๗๙๘๕ .๗๘๗๔ และ .๗๙๐๔ ตามลำดับ ส่วนชนิดสถานการณ์ที่เป็นภาษามีค่าเป็น .๗๕๔๖ .๗๗๓๙ .๗๗๐๔ และ .๗๖๖๒ ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าความเชื่อมั่นพบว่าต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิต[๕๘]

---

[๕๗] อนุพงษ์ รัฐิรมย์, “การสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๓๒.

[๕๘] ปรีชา นาครัตน์, “การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดฆราวาสธรรมที่มีรูปแบบถามต่างกัน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๑.

นิธินันท์ นาคบุรี ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม๔”ผลการวิจัยพบว่า

๑) สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐ – ๒๙ ปี มีพรรษาต่ำกว่า ๕ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๑ คณะสังคมศาสตร์ ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมเอกและไม่ได้ศึกษาบาลีทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๖๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน คือ ด้านขันติ (ความอดทน) ($\bar{x}$ = ๓.๗๑) ด้านจาคะ (ความเสียสละ) ($\bar{x}$ = ๓.๗๑) และด้านทมะ (การฝึกตน) ($\bar{x}$ = ๓.๕๙) และอยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียว คือ ด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) ($\bar{x}$ = ๓.๔๔)

๒) การเปรียบเทียบทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อ การบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ พบว่า นิสิตที่มีอายุ พรรษา คณะที่ศึกษา การศึกษานักธรรมและการศึกษาบาลี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ มีเพียงนิสิตที่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ต่างกันเท่านั้นมีทัศนะต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) แนวทางการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ ประกอบด้วยด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) มีการปรับเปลี่ยน โยกย้าย เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและให้สวัสดิการอย่างเหมาะสม ปราศจากการทุจริตคอรัปชั่นและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน ด้านทมะ (การฝึกตน)จัดฝึกอบรมในด้านวิชาการ กฎหมาย ยุทธวิธีตำรวจ จริยธรรมและการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานให้แก่ข้าราชการตำรวจอย่างสม่ำเสมอ ด้านขันติ (ความอดทน) ข้าราชการตำรวจต้องมีความอดทนอดกลั้นขณะปฏิบัติหน้าที่ในทุกสถานการณ์และด้านจาคะ (ความเสียสละ) ข้าราชการตำรวจต้องมีความเสียสละเพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และความผาสุกของประชาชน[๕๙]

พงษ์ศักดิ์ บุญธรรมกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในทัศนะครูอาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวะศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า พฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ผู้บริหารตามหลักพุทธธรรม ในทัศนะครู

---

[๕๙] นิธินันท์ นาคบุรี, “ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒.

อาจารย์ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวะศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครตามความหมายหมวดธรรมทั้ง ๓หมวดได้แก่ ฆราวาสธรรม๔ สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวิเคราะห์ข้มูลเป็นรายหมวดธรรมพบว่ามีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน หมวดธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีพฤติกรรมมากกว่าหมวดธรรมอื่นๆ ได้แก่ ฆราวาสธรรม ๔ รองลงมาได้แก่ สังคหวัตถุธรรม ๔ หมวดธรรมที่ผู้บริหารศึกษาอาชีวศึกษามีพฤติกรรมน้อยกว่าหมวดธรรมอื่น ได้แก่ พรหมวิหาร ๔[๖๐]

ยุภา เทิดอุดมธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพ" พบว่าหลัก พรหมวิหาร ๔ และฆราวาสธรรม ๔ ทำให้พยาบาลเป็นผู้ที่ประพฤติเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีความอิ่มเอิบใจเมื่อผู้อื่นมีความสุขสามารถวางใจเป็นกลางต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์เสียสละ อดทนและอดกลั้น นับเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลส่งผลให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข[๖๑]

ทัศนีย์ กลางเภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักฆราวาสธรรมกับคุณภาพปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔” พบว่า

๑) การปฏิบัติตนตามหลักฆราวาสธรรมของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ สัจจะ มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ ด้านทมะ มีค่าเฉลี่ย ๓.๒๙ ด้านขันติ ค่าเฉลี่ย ๓.๙๑ ด้านจาคะ ค่าเฉลี่ย ๓.๘๐

๒) คุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔ โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๘

๓).ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักฆราวาสธรรมกับคุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ในระดับสูงมาก (r=๐.๘๙๗) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณา

---

[๖๐] พงษ์ศักดิ์ บุญธรรมกุล, “พฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในทัศนะครูอาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรม**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง), ๒๕๕๑.

[๖๑] ยุภา เทิดอุดมธรรม, “การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘.

เป็นรายด้าน พบว่า หลักฆราวาสธรรมทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานทุกด้าน[๖๒]

สรุปได้ว่า การบริหารใดๆ ถ้าจะให้สำเร็จได้ตามใจของตนนั้นเป็นไปได้ยาก หากมิได้นำหลักธรรมเชื่อมเพื่อให้งานที่ออกมาเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น บางทีเราอาจได้แต่สั่งอย่างเดียวไม่มีการโน้มน้าวจิตใจผู้คนหรือเพื่อนร่วมงานนั้น งานนั้นออกมาอาจไม่สมบูรณ์ คือขาดการร่วมมือขาดการเอาใจใส่ในงานที่ตนได้รับมอบหมายไว้หรืออาจทำงานโดยที่ตนเองไม่ค่อยเต็มใจ

จากการศึกษางานวิจัยของนักวิจัย นักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และประมวลผลเนื้อหาสาระสำคัญ และสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๙ มีรายละเอียดดังนี้

---

[๖๒] ทัศนีย์ กลางเภา , “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักฆราวาสธรรมกับคุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๕.

ตารางที่ ๒.๙ สรุปสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	พฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต ปทุมธานี	รัชนีพรรณ ทะแพงพันธุ์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	ปริมาณ	การวิจัยพบว่า ๑. ระดับพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ๒. นักศึกษาผู้มีเพศ อายุ คณะที่เรียน คะแนนเฉลี่ยสะสม การนับถือศาสนา ที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขพฤติกรรมการใช้วาจาในมหาวิทยาลัยด้านการพูดเท็จ (มุสาวาท) พยายามพูดแต่ความจริง ศึกษาธรรมะเพราะจะทำให้เกรงกลัวบาปด้านการพูดส่อเสียด (ปิสุณาวาจา) ไม่ยุให้ผู้อื่นทะเลาะกัน มีสติระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร ด้านการพูดคำหยาบ (ผรุสวาจา) ให้พูดจาสุภาพ คิดก่อนพูด แนะนำตักเตือนตัวเราอย่าพูดคำหยาบ ด้านการพูดเพ้อเจ้อ (สัมผัปปลาปะ) พูดสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่พูดจาเหลวไหลไร้สาระหรือพูดมากเกินไป เอาเวลาไปทำสิ่งที่มีประโยชน์

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๒	การศึกษาหลักธรรมสำหรับพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน	พระอภัย อภิชาโต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๔	คุณภาพ	ผลการศึกษาพบว่า ๑. ปัญหาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ ทางกาย วาจา และใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ ๒. หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท พบว่ามีอยู่ ๒ ประการ คือ ๑) หลักเบญจศีล และ ๒) เบญจธรรม ๓. การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน พบว่า การประยุกต์หลักเบญจศีล และเบญจธรรมมาใช้ในสังคมปัจจุบัน จะสามารถควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของตนเองได้สุจริต
๓	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด	พิเชษฐ์ โพดาพล (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)	๒๕๕๓	ปริมาณ	ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารส่วนตำบลสระนกแก้ว โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันและประชาชนมีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๔	ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม๔	นิธินันท์ นาคบุรี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๐–๒๙ปี มีพรรษาต่ำกว่า ๕ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๑ ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมเอก และไม่ได้ศึกษาบาลีทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒. การเปรียบเทียบทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อ การบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ พบว่า นิสิตที่มีอายุ พรรษา คณะที่ศึกษา การศึกษานักธรรมและการศึกษาบาลี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ มีเพียงนิสิตที่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ต่างกันเท่านั้น มีทัศนะต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. แนวทางการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ ประกอบด้วยด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) มีการ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ปรับเปลี่ยน โยกย้าย เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและให้สวัสดิการอย่างเหมาะสม ปราศจากการทุจริตคอรัปชั่นและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน ด้านทมะ (การฝึกตน)จัดฝึกอบรมในด้านวิชาการ กฎหมาย ยุทธวิธีตำรวจ จริยธรรมและการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานให้แก่ข้าราชการตำรวจอย่างสม่ำเสมอ ด้านขันติ (ความอดทน) ข้าราชการตำรวจต้องมีความอดทนอดกลั้นขณะปฏิบัติหน้าที่ในทุกสถานการณ์และด้านจาคะ (ความเสียสละ) ข้าราชการตำรวจต้องมีความเสียสละเพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และความผาสุกของประชาชน
๕	การประยุกต์หลักศีล ๕ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคม	พระชัยณรงค์ วิทิโต (ร่องมะรุด) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	คุณภาพ	ผลการศึกษาพบว่า ๑. ศีล ๕ เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๒. พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลอันเกิดจากการปฏิกิริยาโดยอาศัยระบบต่างๆ ทางร่างกาย และจิตใจ ๓. หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ไม่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่ประพฤติผิดในศีล ให้ประพฤติชอบทางกายวาจา และใจ โดยอาศัยองค์ธรรมใน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ศีล ๕ ประการ คือ “เจตนา” เป็นเครื่องงดเว้นพฤติกรรมที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นมาทางกายวาจา และใจ เพื่อให้ ลด ละ เลิก เว้น พฤติกรรมที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมต่างๆ คือ ความมีเมตตา กรุณา มีหิริ โอตตัปปะ ความซื่อสัตย์สุจริตให้ดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา ๔. หลักศีล ๕ ประยุกต์พัฒนาพฤติกรรมที่ดี คือ การนำหลักศีลไปประพฤติปฏิบัติโดยประกอบด้วยธรรมหลายๆ อย่าง โดยอาศัยจิตใจเป็นที่ตั้ง ให้ความประพฤติชอบทางกาย วาจา
๖	การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ (บุญเท็นพุทฺธรกฺขิโต)	พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๐	ปริมาณ	ผลการวิจัย พบว่า **๑)** ประชาชนส่วนใหญ่ได้ฟังเข้าใจและปฏิบัติตามคำสอนของท่านพระครูพุทธิธรรมรักษ์ในระดับปานกลาง ๒) ประชาชนส่วนใหญ่ได้ฟังคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ในระดับมาก ๓) การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์น้อยกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุมากจะปฏิบัติตามคำสอน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ของพระครูพุทธิธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีอายุน้อย ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามคำสอนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์มากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือมากมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธิธรรมรักษ์ไม่แตกต่างกัน ๔) ส่วนหลักธรรมที่พบในทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาตนเอง มีหลักของสติสัมปชัญญะ สัปปุริสธรรม สันโดษ หิริโอตตัปปะ หลักธรรมในการพัฒนาครอบครัวมีหลักของฆราวาสธรรม ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ กุลจิรัฏฐิติธรรม นัฏฐคเวสนา ชิณณปฏิสังขรณา ปริมิตปาน โภชนา อธิปัจจศีลวันตสถาปนา พรหมวิหาร โภควิภาค อคติ และยังมีหลักธรรมในการพัฒนาสังคมมีหลักกัลยาณมิตร สัปปุริสธรรม พรหมวิหาร อคติ
๗	การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาด้านการเรียนของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสมุทรปราการ	พระครูปลัดชัชวาล อนาลโย (ปิ่นแก้ว) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔เพื่อพัฒนาด้านการเรียน พบว่า นักเรียน ที่มีเพศ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					และอายุ ที่แตกต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และนักเรียนที่มีสถานภาพครอบครัว อาชีพบิดาและอาชีพมารดาที่แตกต่างกัน มีความเห็นไม่แตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะพบว่า ๑) ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสร้างความสนิทสนม และพยายามเปลี่ยนกลุ่มบ่อยๆ นักเรียนจะได้รู้จักกันอย่างทั่วถึง ๒) ควรใช้กิจกรรมที่ฝึกการทำงานเป็นทีมบ่อย เพื่อฝึกการเสียละ ๓) ต้องมีข้อตกลงระหว่างนักเรียนถ้าทำงานเสร็จเรียบร้อยจึงจะให้เล่น และ ๔) ฝึกให้นักเรียนรับฟังปัญหาจากเพื่อนและนำข้อมูลมาปรับปรุง ในการแก้ปัญห
๘	การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย	พระครูวิธานสุตาภรณ์ สมาจาโร (มั่นประสงค์) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ที่ว่าการอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. แนวทางในการประยุกต์ใช้ พบว่า ๑) ด้านเมตตากายกรรม เจ้าหน้าที่ควรทำงานบริการประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ๒) ด้านเมตตาวจีกรรม เจ้าหน้าที่ควรใช้วาจาสุภาพ ๓) ด้านเมตตามโนกรรม เจ้าหน้าที่ควรสร้างจิตสำนึกการทำงานด้วยความมีน้ำใจที่ดีต่อผู้มาขอรับบริการ ๔) ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ควรใช้งบประมาณของรัฐอย่างคุ้มค่าเพื่อช่วยเหลือบรรเทาทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน ๕) ด้านสีลสามัญญตา เจ้าหน้าที่ ควรปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบวินัยข้อบังคับของหน่วยงานและองค์กร ๖) ด้านทิฏฐิสามัญญตา เจ้าหน้าที่ควรเคารพความคิดเห็นของเพื่อนสหธรรมิกและประชาชนที่เข้ามาขอรับการบริการ
๙	การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี	พระครูสมุห์พนา ถาวรธมฺโม (อ่างแก้ว) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ ๗๙.๕๖ มีอายุอยู่ในช่วง ๒๑ – ๕๐ ปี ร้อยละ ๖๒.๖๗ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๙๒.๙๒ ๒. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลัก

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					พุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกรณีศึกษา : สถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด พบว่ามีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ๔. ข้อเสนอแนะ สถาบันธัญญารักษ์ ควรปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณในการจัดโครงการ/กิจกรรมด้านศาสนา ควรมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และควรเพิ่มทักษะการปฏิบัติการเพื่อลดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ
๑๐	การประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดพิจิตร	พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๖	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ก่อนแสดงธรรมทุกครั้ง พระพุทธเจ้าทรงเตรียมความพร้อมของบุคคลทุกชั้นวรรณะที่ทรง โปรดแสดงธรรม โดยใช้พุทธวิธีทางการสอนสร้างแรงจูงใจ สร้างกำลังใจ สร้างความร่าเริง เบิกบาน ให้เกิดความพรอมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ได้แก่การสร้างความศรัทธาให้บุคคลนั้นๆ หรือคณะนั้นๆ มีต่อพระองค์คำพูดที่โน้มน้าวใจ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					การแสดงปาฏิหาริย์สื่อการสอน การอุปมาเปรียบเทียบนิทานชาดกต่างๆ และการแสดงอนุปุพพิกถา
๑๑	กระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	ศุภัทรา ผลเพิ่ม (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๑	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านหัวทุ่งมีกระบวนการจัดการป่าเศรษฐกิจโดยมีผู้นำหมู่บ้านที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ร่วมกับคนในชุมชนมีความสามัคคี มีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมภายในชุมชน ทำให้ผลที่ได้รับจากกระบวนการนี้ คือการฟื้นคืนสภาพป่าธรรมชาติและน้ำการเพิ่มจำนวนป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน จนเป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นๆในอำเภอเดียวกัน และสร้างเครือข่ายการจัดการชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
๑๒	การมีส่วนร่วมในการทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบ้านยาง ตำบลห้วนทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี	วินัย ปราสาท (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	๒๕๕๓	คุณภาพ	ผลการวิจัย พบว่า ราษฎรบ้านยาง มีอาชีพและรายได้หลักจากโรงงานอุตสาหกรรม การร่วมมือในการป้องกันทรัพยากรป่าไม้จากราษฎรน้อย เนื่องจากรับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติน้อย การพึ่งพิงน้ำซับจากอุทยานแห่งชาติ เพื่อทำการเกษตรมีน้อย การขยายการถือครองที่ดินมีขนาดเล็ก คือ ต่ำกว่า ๑ ไร่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยตอบคำถามขนาดการถือครองที่ดิน เนื่องจากไม่ไว้ใจต่อบุคคลที่ทำการสอบถม

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๓	กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลอาหารจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	สุภาพร อินขะ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๑	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลจากป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าสักมี ๑๐ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ค้นหาผู้สนใจปัญหาการจัดการป่าชุมชน ๒) ค้นหาทีมวิจัยชุมชน ๓) พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับทีมวิจัยชุมชน ๔) ทำความเข้าใจกับทีมวิจัยชุมชน ๕) ออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ๖) แลกเปลี่ยนกระบวนการเก็บข้อมูลระหว่าง ๔ หมู่บ้าน ๗) ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมใน ๔ หมู่บ้าน ๘) วิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ๙) นำเสนอวิพากษ์วิจารณ์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๑๐) จัดทำฐานข้อมูล และยังพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาฐานข้อมูลได้แก่ทีมวิจัยชุมชนผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้รู้เรื่องป่าชุมชน โจทย์วิจัยที่พัฒนาโดยทีมวิจัยชุมชน การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เช่น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการนำเสนอและการวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูล และการทบทวนกระบวนการวิจัย
๑๔	ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สวนป่า โครงการปลุกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ	อำนวย แสนเสนาะ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)	๒๕๕๕	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพหลักทางเกษตรกรรมจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สวนป่าโครงการปลุกป่าเฉลิมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๔๐ มากกว่าประชาชนที่มีอาชีพหลักนอกเหนือจากการเกษตรทั้งนี้เนื่องจาก

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ ๕๐กรณีแปลง FPT ๒๕ ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน				อาชีพเกษตรจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นช่วงเวลาหรือฤดูกาล เมื่อว่างเว้นจาการทำการเกษตรก็สามารถให้ความร่วมมือกับโครงการฯได้และยังเป็นการสร้างรายได้ให้เกษตรได้ตลอดปี
๑๕	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	สุรยุทธ์ หลิมตระกูล (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี)	๒๕๕๑	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมการที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงและการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
๑๖	ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	วรากร ฟองกระจาย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๔๙	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ความคิดเห็นต่อกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน และความคิดเห็นต่อความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชุมชน และมีประเด็นปัญหาหลัก อุปสรรค และเงื่อนไขในการดำเนินการต่อการจัดการป่าชุมชน คือ การขาดแคลนสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ และผู้นำชุมชนไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๗	การจัดการป่าชุมชนของชุมชนในชนบท บ้านนาจะลา ตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	จิรานุช กองเงิน (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๕๐	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาด้านการปฏิบัติและบทเรียนในการจัดการป่าชุมชนในชุมชน จะเริ่มจากการจำแนกยุคสมัยของการใช้ประโยชน์จากป่าไม้แต่ละยุค ซึ่งเกิดจาการวิเคราะห์เปรียบเทียบการตัดไม้ทำลายป่ากับวิถีชีวิตและได้รับบทเรียนว่า ป่าไม้เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำที่จำเป็นสำหรับชุมชนทั้งการเกษตรและน้ำสำหรับบริโภครวมถึงเป็นแหล่งอาหารและใช้สร้างบ้านเรือนจึงนำไปสู่การอนุรักษ์และมีการจัดการป่าชุมชนจนดำเนินไปด้วยดี แต่ยังมีความขัดแย้งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนใกล้เคียง เพื่อแก้ปัญหาจึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการป่าชุมชนของชุมชนหนึ่งส่งผลให้ชุมชนอื่นทำตามมีการแก้ปัญหาโดยแบ่งป่าออกเป็นสามส่วนตามวิธีของชุมชนเองส่งผลทำให้ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนได้
๑๘	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอนุรักษ์ป่าลุ่มน้ำชมภู กรณีศึกษา ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก	เทพฤทธิ์ เจริญศรี (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๕๔	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นย่อมมีผลต่อศักยภาพของชุมชนและสภาพปัญหาที่ถูกกระทบ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกที่ส่งผลก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายมีผลเป็นพลังผลักดันให้ชุมชนคิดเป็น ทำได้แก้ปัญหาของชุมชนเองตามสถานการณ์

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๑๙	ความร่วมมือในการจัดการป่าระหว่างวัดกับรัฐ กรณีป่าชุมชนวัดพระธาตุดอยจอมแจ้ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	สัณฐิตา กาญจนพันธุ์ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)	๒๕๔๔	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการ หรือที่ไม่เป็นทางการ เป็นเงื่อนที่สำคัญในการอนุรักษ์และการจัดการ เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้ มีความผูกพันและอาศัยป่าชุมชนวัดพระธาตุดอยจอมแจ้งมาอย่างยาวนาน จึงทำให้มีจิตสำนึกรู้สึกรักและหวงแหน ในการดูแลรักษาป่าให้คงอยู่ตลอดไป
๒๐	การจัดการป่าขององค์กรชุมชนที่อยู่ภายในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	สุรีรัตน์ กฤษณะรังสรรค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)	๒๕๔๔	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการป่าไม้ และประเด็นเรื่องระบบกรรมสิทธ์ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรป่าไมส่วนในทางปฏิบัตินั้นจำเป็นที่จะต้องทบทวนบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของรัฐเสียใหม่จากการเป็นผู้พิทักษ์ป่าแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจการควบคุมทรัพยากรป่าไม้สู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง
๒๑	การสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อนุพงษ์ รัฐิรมย์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๓๒	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. แบบฆราวาสธรรม ทั้ง ๔ ฉบับ มีความเที่ยงตรงที่ปรากฏโดยการพิจารณาตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ และมีความเที่ยงตรงเชิงสภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๒. ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฆราวาสธรรม อันประกอบด้วย แบบวัด

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ด้านสัจจะแบบวัดด้านทมะ แบบวัดด้านขันติ และแบบวัดด้านจาคะ เท่ากับ .๙๐๔๑.๘๒๘๔.๗๙๗๗และ๘๒๖๐ ตามลำดับ ๓. การเปรียบเทียบการสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับโรงเรียน การเข้าอบรมคุณธรรม และสถานะภาพรายได้ทางครอบครัวแตกต่างกัน มีการสร้างแบบวัดฆราวาสธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้
๒๒	การเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดฆราวาสธรรมที่มีรูปแบบการถามต่างกัน	ปรีชา นาครัตน์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)	๒๕๔๑	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. ค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพของแบบวัดฆราวาสธรรม ๔ ฉบับ คือด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ และด้านจาคะชนิดสถานการณ์ที่เป็นการ์ตูน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าความเที่ยงตรงเชิงสภาพพบว่า ต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ๒. ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดฆราวาสธรรม ๔ ฉบับ คือด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติและด้านจาคะ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าความเชื่อมั่นพบว่าต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิต

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๒๓	ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม๔	นิธินันท์ นาคบุรี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๒	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒. การเปรียบเทียบทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ พบว่า นิสิตที่มีอายุ พรรษา คณะที่ศึกษา การศึกษานักธรรมและการศึกษาบาลี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .๐๕ มีเพียงนิสิตที่กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ต่างกันเท่านั้น มีทัศนะต่อการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ๓. แนวทางการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามหลักฆราวาสธรรม ๔ ประกอบด้วยด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) มีการปรับเปลี่ยน โยกย้าย เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งและให้สวัสดิการอย่างเหมาะสม ด้านทมะ (การฝึกตน) จัดฝึกอบรมในด้านวิชาการ กฎหมาย ยุทธวิธีตำรวจ จริยธรรมและการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานให้แก่ข้าราชการตำรวจอย่างสม่ำเสมอ ด้านขันติ (ความอดทน)

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
					ข้าราชการตำรวจต้องมีความอดทนอดกลั้นขณะปฏิบัติหน้าที่ในทุกสถานการณ์และด้านจาคะ (ความเสียสละ) ข้าราชการตำรวจต้องมีความเสียสละเพื่อธำรงไว้ซึงสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และความผาสุกของประชาชน
๒๔	พฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรมในทัศนะครูอาจารย์ในสถานศึกษาอาชีวะศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	พงษ์ศักดิ์ บุญธรรมกุล (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)	๒๕๕๑	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง หมวดธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษามีพฤติกรรมมากกว่าหมวดธรรมอื่นๆ ได้แก่ ฆราวาสธรรม ๔ รองลงมาได้แก่ สังคหวัตถุธรรม ๔ หมวดธรรมที่ผู้บริหารศึกษาอาชีวศึกษามีพฤติกรรมน้อยกว่าหมวดธรรมอื่น ได้แก่ พรหมวิหาร ๔
๒๕	การศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการให้การพยาบาลตามบทบาทเชิงวิชาชีพ : ศึกษากรณีพยาบาลวิชาชีพ	ยุภา เทิดอุดมธรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๔๘	คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า หลักพรหมวิหาร ๔ และฆราวาสธรรม ๔ ทำให้พยาบาลเป็นผู้ที่ประพฤติเกื้อกูลต่อผู้อื่น มีความอิ่มเอิบใจเมื่อผู้อื่นมีความสุขสามารถวางใจเป็นกลางต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์เสียสละ อดทนและอดกลั้น นับเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลการปฏิบัติงานในวิชาชีพการพยาบาลส่งผลให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภทงานวิจัย	ผลการวิจัย
๒๖	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักฆราวาสธรรมกับคุณภาพปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔	ทัศนีย์ กลางเภา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๕	ปริมาณ/คุณภาพ	ผลการวิจัยพบว่า ๑. โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ สัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ ด้านจาคะ ตามลำดับ ๒. คุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ๓. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักฆราวาสธรรมกับคุณภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานอัยการภาค ๔ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ในระดับสูงมาก (r=๐.๘๙๗) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักฆราวาสธรรมทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการปฏิบัติงานทุกด้าน

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำเป็นแนวคิดทั้งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น กับตัวแปรตาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ

๒) ตัวแปรตาม(Dependent Variables) ได้แก่ พฤติกรรมของประชาชนในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับป่าชุมชนบ้านสันดอนฮอม ตำบลบ้านปวง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูนประกอบด้วย (๑) สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์(๒) ทมะ คือ รู้จักควบคุมจิตใจ (๓) ขันติ คือ อดทนไม่หวั่นไหว และ(๔) จาคะ คือ ความเสียสละ

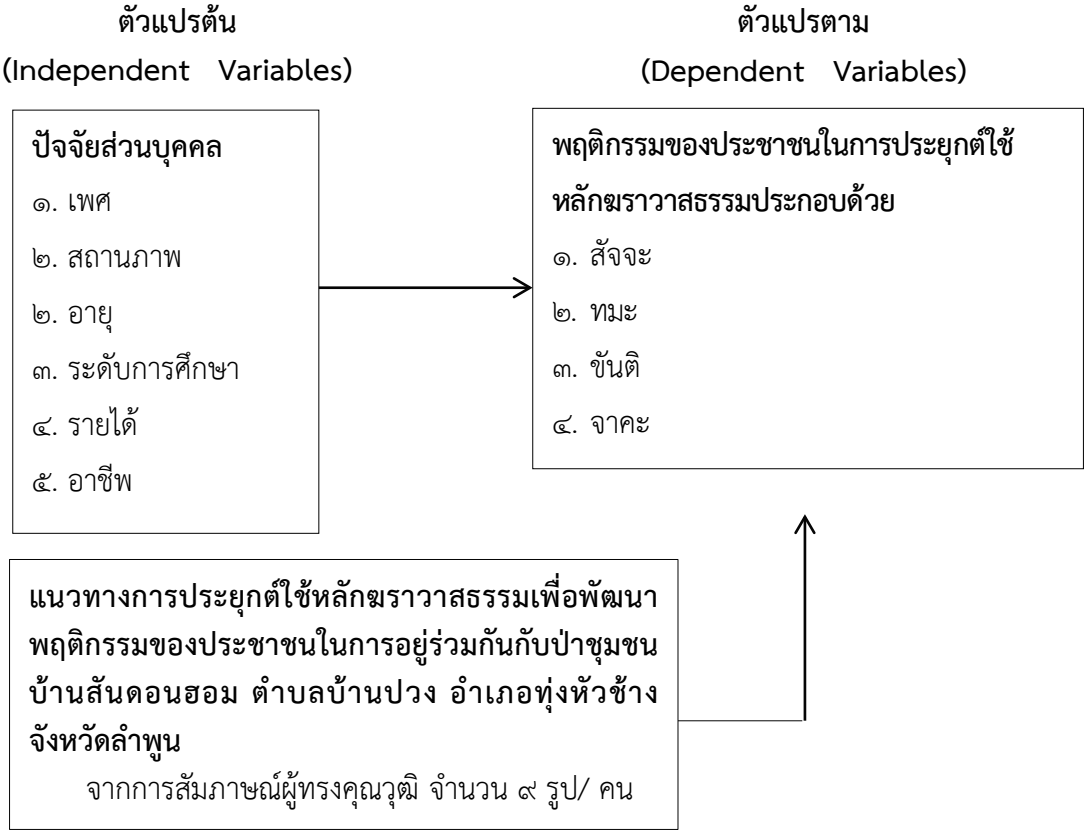

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย